

10,0 / 2000

OBVEZNI
IZVOD

W I I
KOPER

VSTOP

Dolenjski infrastrukturni mrk

Tomaž Levičar

Kvaliteta infrastrukture v precejšnji meri določa kvaliteto sodobnega življenja in se seveda odraža tudi v življenju posameznika. Nenazadnje smo to okusili in okušamo tudi Dolenjci, ki nam naše infrastrukture ne more nihče zavidati. Pomislimo samo na avtocesto, na železnico, na elektrovođe...

Spet se bliža zima. Za one, ki smo raje na toplem, je pa itak že nekaj časa tu; s tem se bliža in večja tudi strah pred njo, ki izvira iz preteklih, še najbolj pa lanskih (oziroma letošnjih) izkušenj ob za nas preobilnem snežnem daru zimskega neba. Spomnite se: odvezta nam je bila elektrika, ta odlični dar znanosti, na katerem temelji in po katerem se uravnava naše sodobno življenje. Elektrika je vse bolj pomembna, ker je čedalje več stvari povezanih z njo, čedalje več je stvari, ki jim ona vdihuje življenje, ki jim je ona vzrok in pogoj obstoja, in njena odsotnost nas zato vse bolj prizadene. Ni vrag, da se bomo kmalu s pestmi borili zanjo v imenu vseh naših električnih pripomočkov.

Res ni prijeten občutek spoznati in vsako naslednjo zimo zatem to spoznanje nositi s seboj, da nas namreč le nekaj deset centimetrov čez noč zapadlega snega loči od neprilik mrzle zime in nam dokazuje, kako slabo smo vtisnjeni v naravo, kako nepopolna so naša orodja, naša bivališča. Le razum, to kar nas boja ločuje od drugih živih bitij, nas lahko rešuje, pa tega očitno marsikje in marsikdaj primanjkuje, zraven pa še volje, če pač predpostavimo, da denarja za infrastrukturo ne sme nikoli manjkati, raje pač za kaj drugega. Le nekaj deset centimetrov snega je dovolj, da moraš knjige brati ob sveči, odet v debele obleke, po hiši tavati s svečo v roki in se soočiti s kupom drugih, precej manj banalnih, še težjih praktičnih oziroma življenjskih problemov. Da o milijonski škodi, ki jo nekaj deset centimetrov snega preveč prizadene neposredno gospodarstvu, ki je alfa in omega in tudi prizma razmišljanja našega politika, ker mora to tako rekoč v celoti nenačrtovano in nepričakovano mirovati, pa čeprav se najraje nikoli ne bi ustavilo, in s tem škodo povzroči posredno zopet vsem nam, itak sploh ne govorimo.

Toda elektrika in elektrovođe so le del infrastrukture in to, kar se dogaja nam Dolenjcem v zvezi z njimi, pač le delček »infrastrukturne zgodbe«. Infrastruktura – sem seveda štejemo tudi naše v pretekli zimi več tisočkrat preklete krhke elektrovođe – je temelj sodobnega življenja, tisto lepilo, ki omogoča obstoj in razvoj države, človeške skupnosti, omogoča njeno celovitost, oblikovanje skupnih vrednot in s tem varnejše življenje. Brez nje smo pač le kup človeških krdel, razsejanih po zemljinem obličju, ki vedo eden za drugega le kot sovražnik za sovražnika. Je draga, toda prinaša dobiček, je nenazadnje tudi pogoj gospodarskega razvoja. Kjer je ni, so možnosti za razvoj minimalne, zato je infrastruktura še toliko pomembnejša v

zaostalih območjih oziroma območjih, kjer razvoj stagnira. Elektrovođe, ceste, železnice, telekomunikacije ... so danes gnojilo tako splošnega kot zgolj gospodarskega razvoja, in to gnojilo še kako potrebuje tudi Dolenjska.

Nekaj dolenjskih gospodarstvenikov je po šoku ob izgubi elektrike preteklo zimo sicer takoj močno udarilo po mizi, že bolj pomirljivi so bili tukajšnji politiki, pa vendar je danes bolj kot ne očitno, da se je tresla gora, rodila pa miš, pa še ta bolj shirana. Naša država je pač rigidna tvorba, prav nič sodobnemu času primerna. Pa je resnici na ljubo in nam na žalost primarna, velika infrastruktura, naj bo prometna, energetska, informacijska, komunalna ... prav v rokah odločitev taiste države. Ta bi morala načeloma enakomerno oz. glede na njegov status z infrastrukturo opremljati prostor, pa tudi hierarhično nižja infrastruktura se ne more razvijati, razpletati, če ni primarne. In Dolenjci imamo z infrastrukturo nemalo problemov: ne dajo nam elektrovođov, ne dajo nam avtocest, tudi železnice ne. Smo mar res jug v tistem najbolj pejorativnem pomenu te besede?

Pred časom je nekdo dejal, da če bi ves denar, ki se z Dolenjske zliva v državni proračun, ostal na Dolenjskem, bi ga skoraj ne zmogli in znali zapraviti. Toda kaj pomaga takšna misel, ko nam vračajo le drobtine, pa čeprav potrebujemo vsaj rezine.

Z avtocesto smo povsem na repu, država nam grozi, in če se bo kaj zapletlo oziroma če bomo Dolenjci vztrajali pri svojem glede njene trase (to bi seveda morali), morda še na repu ne. Primerne cestne povezave s Štajersko oziroma Koroško na eni strani in z Notranjsko ter Primorsko in Krasom na drugi strani nimamo, čeravno se o tem govori že desetletja. Še danes se pač najpogosteje vozimo preko Ljubljane. Železnice so zelo milo rečeno zastarele, pa še skromno omrežje imamo. Le

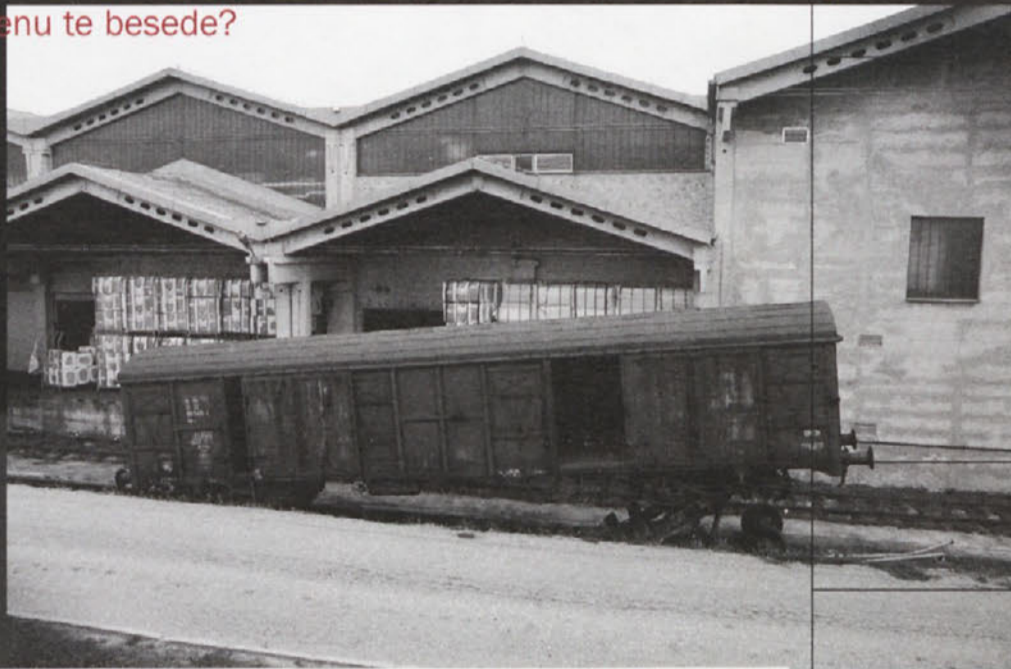
kdaj bomo dobili za regijo pomembno železnico med Novim mestom in Brežicami? Z elektrovođi je, kot smo vsi skupaj prezebli okusili, očitno povsem na meji še vzdržnega. Tudi s telekomunikacijami, tem, s čimer bi lahko zaradi svoje majhnosti prehiteli svet, ni kaj prida bolje, toda tu še nekako gre. Pa kar nehajmo tule naštevati in opominjati na posameznosti. Vse skupaj je pač ena revščina. Sploh čudno, da še smo.

Mraz, tema, tišina – same grozne besede, ki jih odklop elektrike »podari« našemu življenju. Zamuda, nesreča, smrt, živčnost – to in še kaj nam podarjajo naše ceste. Počasnost, neudobnost, oddaljenost – to so naše železnice. In tako dalje, le malo lepih besed.

Ko se bo električni mrk na Dolenjskem ponovil, kar sploh ne bi bilo čudno, bom semkaj povabil Drnovška in Podobnika – hvalita se z uspehi, pa naj okusita še kakšno grenko pilulo, ki sta jo sama pridelala, pa naj prideta po razdrapanih cestah ali počasneje po železnici k nam dol na mrzli jug in zmrzujeta v temi in tišini skupaj z nami.

Ja, morda pa nam tam zgoraj želijo povedati le to, da naj začnemo živeti arhaično in asketsko. Toda slab zgled so nam oni sami in konec koncev – zakaj naj bi ravno mi? Ali pa so na nas, ki smo s centrom države očitno na vse možne načine šibko povezani, itak že pozabili. Koper – Ljubljana – Celje – Maribor: to je za naše državnike transverzala. Zakaj se pa ne bi, vsaj mladi, ki šele začinjamo življenje, preselili z Dolenjske denimo na Primorsko, ali pa v bližji Zagreb?

Z avtocesto smo povsem na repu, država nam grozi, in če se bo kaj zapletlo oziroma če bomo Dolenjci vztrajali pri svojem glede njene trase (to bi seveda morali), morda še na repu ne. Primerne cestne povezave s Štajersko oziroma Koroško na eni strani in z Notranjsko ter Primorsko in Krasom na drugi strani nimamo, čeravno se o tem govori že desetletja. Železnice so zelo milo rečeno zastarele, pa še skromno omrežje imamo. Z elektrovođi je, kot smo vsi skupaj prezebli okusili, očitno povsem na meji še vzdržnega. Smo mar res jug v tistem najbolj pejorativnem pomenu te besede?

fotografije Borut Peterlin

Mojca Rapuš

V času, ko je bil mestni promet v Novem mestu še v povojih, so naši občinarji radi poudarjali, kako pomemben korak je to za nas in se čudili mnogim, ki tega niso doumeli. Rečeno je bilo, da je to odlična rešitev ne le za šolarje, invalide in ostarele, torej ljudi, ki nimajo svojih avtomobilov, temveč tudi za ostale, ker se bo mesto tako končno rešilo pločevine in svobodno zadihalo. Koncesijsko pogodbo je novomeška občina sklenila s koprskim podjetjem I&I, ki ga bolje poznamo kot lastnika Gorjancev v stečaju. Zopet bodo sedli skupaj najkasneje čez šest let, ko bo ta pogodba potekla in se bodo morali odločiti, kako naprej.

Na avtobusni postaji nam je Alojz Delost povedal, da je še prezgodaj za kakršne koli zaključke. Mestni promet je poskusno uveden za šest mesecev, naprej se ne ve. Jasno je le, da avtobusi ne vozijo več prazni, ampak je v njih vedno več ljudi, čeprav še ne moremo govoriti o konicah.

Kakor koli že, če se po mestu še vedno raje vozite z avtomobilom (kmalu bo moderno sedeti na avtobusu, se prepustiti bolj ali manj spretnemu vozniku in uživati ob zadnji številki Parka), ste najbrž opazili avtobusna postajališča. Po celem mestu jih je 82, od tega jih je 48 treba še urediti in opremiti. Zaenkrat jih je precej na cestišču, postavljena pa so zelo nenavadno, pogosto v bližini najbolj nepreglednih ovinkov. Seveda je to le začasna rešitev, sčasoma bomo na javni prevoz lahko čakali na urejenih odstavnih pasovih. Do tedaj lahko le upamo, da bodo vozniki zavirali čim bolj počasi in z občutkom za vozila za njimi. Sicer pa so za strokovno načrtovanje postajališč (beri: risanje rumenih črt po cestišču) odgovorni na občini. Mogoče so res postavljena rahlo neugodno, vendar so avtobusi sredstva za umirjanje prometa, zato nas ne sme motiti, če so na cestišču. Se pač ustaviš in počakaš.

foto Klemen Vuica

Potniki so zelo različnih starosti, prevladujejo starejši in mladostniki, ostali očitno še vedno prisegajo na svojega jeklenega konjička. Delost meni, da je uporaba javnega prevoza za večino še vedno malomeščanska in celo sramotna (nima denarja), vendar je prepričan, da bomo kmalu spoznali, da je ta način prevoza veliko udobnejši.

Linije, na katerih lahko srečaš ali skočiš na katerega izmed avtobusov, so štiri, in sicer: Cikava - Kamence, Sevno pod Trško Goro - Drska, Sevno - Košenice in Poganci - Muhaber. Kljub temu, da se linije ločijo po barvi avtobusov (rumeni, zeleni, rdeči, modri), niso tako prepoznavni kot v drugih mestih. V ta namen jih bodo pod okrilje sprejela največja novomeška podjetja, ki zaznamujejo določen del linije (Krka, Revoz, Mercator ...). Upamo lahko le, da se bo to zgodilo čim prej in ne čez pol leta, ko se bo videlo, ali so se avtobusi »prijeli«. Tako vidne in dobre reklame, ki se povrh vsega še vozi po mestu, najbrž ni preveč pametno kar spustiti iz rok.

Verjetno je marsikdo pričakoval, da bodo avtobusi vozili do Centra srednjih šol v Šmihelu, a so se uštel. Že na prvih srečanjih so se pogovarjali o tem, vendar je matična krajevna skupnost temu nasprotovala. Še en dokaz, kako dobro je pri nas poskrbljeno za mladino. Saj imajo lokal na vsakem vogalu, pa še McDonald's!

Še o eni liniji se veliko govori. Že v prejšnji številki smo pisali o zaprtju novomeškega Glavnega trga za ves promet. Tako naj bi osebna vozila parkirali nekje drugje, potem pa pešačili v staro mestno jedro, kar pa nekaterim ne diši preveč. Seveda vam mestni promet ponuja rešitev, vendar šele potem, ko boste svoje avtomobile dokončno umaknili iz središča.

Mestni prevoz je rešitev ali pa tudi ne. Novo mesto je majhno mesto z malo prebivalci in ne moremo pričakovati, da se bo na vsakem avtobusu od petih zjutraj do enajstih zvečer vozilo toliko ljudi, da se bo to resnično splačalo. Če upoštevamo, da bodo letni stroški znašali okoli 160 milijonov tolarjev, z vozovnicami naj bi bilo vrnjenih okoli 85 milijonov, ostalo bo krila občina oziroma vsi zaposleni, vam toplo polagam na srce, da mestni promet čim bolj uporabljate. Če ne boste dali denarja za vozne karte, ga boste morali za primanjkljaj. Naj živi mestni potniški promet v Novem mestu!

foto Tomaž Grdin

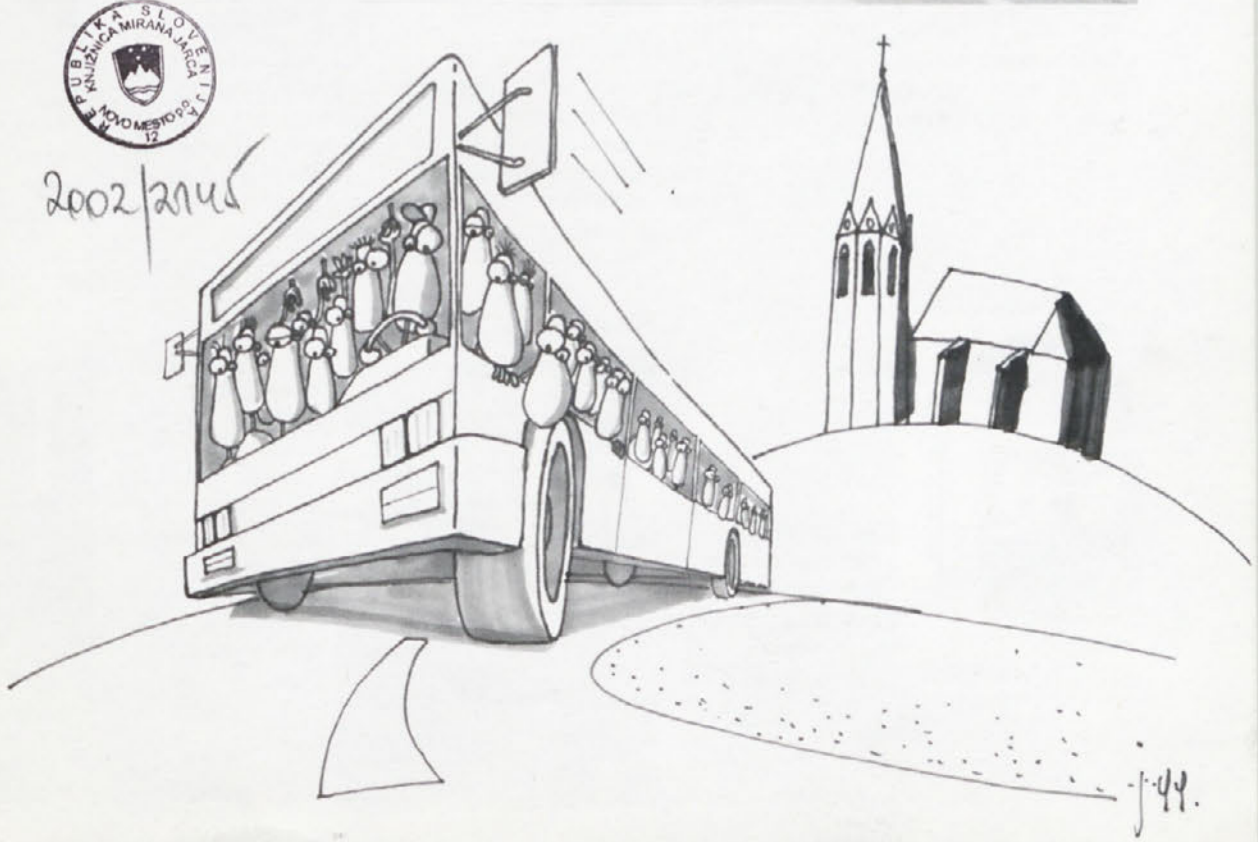
Se bodo novomeške »trole« prijele?

foto Klemen Vuica

foto Klemen Vuica

Bencinska črpalka sredi gozda

Janez Penca

Če ste včasih kaj potrebovali, ste stopili v trgovino. Danes je drugače: v trgovino greste, da bi videli, če kaj potrebujete. Angleški pisatelj Aldous Huxley je pred približno pol stoletja v knjigi *Krasni novi svet* napovedal družbo »metanja proč« – čez petsto let. Prišla je desetkrat prej.

fotografije Tomaž Grdin

Ko imaš vsega dovolj, si slep za vse; šele ko nimaš nič, spregledaš.

Pravijo, da tretji avto v slovenski družini izrinja drugega otroka. »Izumiramo«, pravijo strokovnjaki za rodnost. »Ker so otroci dragi«, pravijo državljani, ki imajo v garažah po dva različno dolga avtomobila. In vendar je res, da je zgodovinsko gledano denarja toliko, kot ga ni bilo še nikoli. Kako bi sicer prebivalci Slovenije lahko vsako leto kupili po več deset tisoč avtomobilov in jih skupaj imeli že več kot sedemsto tisoč?

Petrolova črpalka na Drski

OMV v Žabji vasi

Ena od značilnih potez Slovenije je, da si je za paradni projekt prvih dveh desetletij dihanja v novi svobodi in samostojnosti izbrala drago graditev okroglih petsto kilometrov avtocest. Odkar je avto postal igrača, so ceste in posebej avtoceste veletrgovina, kjer se zapravlja največ: energijo, čist zrak, vodo, rodovitno prst, čas, zdravje, življenja. Tako govorijo preverjeni podatki iz dežel, kjer so to, kar zdaj ponosno počne Slovenija, spoznali kot nepopravljivo napako. Mi hodimo v korak z Evropo sedemdesetih let. Če bi hoteli v korak z današnjo, bi morali graditi državna, regijska in občinska omrežja kolesarskih stez, zapirati mestna središča za motorni promet, denar za obvoznice pa namenjati brezhibnemu potniškemu mestnemu in medmestnemu prometu. Še najboljše po tirih. Načrtovalci mest, ki modrujejo o oživiljanju starih mestnih središč, bi morali prepovedati gradnjo satelitskih veletrgovin na mestnih obrobjih, ki ljudi vabijo po nakupih z avtom. Vse to že davno počnejo evropska mesta, ki negujejo kakovost bivanja. Mi stojimo na glavi.

Hkrati s cestami kot gobe po dežju rastejo nove bencinske črpalke. Tudi na dragocenih lokacijah, ki bi lahko služile čemu drugemu kot vžiganju in ugašanju avtomobilskih motorjev in pretakanju bencina. Nič ne de, če je najbližja črpalka oddaljena samo slabih tisoč korakov. Tu je denar, v zvestobi avtomobilu in zavezanosti zapravljanju in onesnaževanju narave. Igra naj traja, dokler ne bo majhno slovensko igrišče zaradi ljubezni do dobička in brezbriznosti do prihodnosti naravnega pa tudi grajenega okolja samo še puščobna tranzitna regija. Z uresničevanjem pobožne želje, da bi bili čim prej taki kot vsi drugi, ukinjamo svojo razločljivost na evropskem zemljevidu.

V koščku gozda, ki so ga urbanistični stroki navkljub – ta ga je dolgoročno namenila učnemu miru – skladiščarji in rokodelci že prej spremenili v nekakšno gozdno obrtno cono, so nesebično, samo za nas, zgradili nov bencinski servis. Čisto malo pa ste ga vendarle postavili tudi zase, mar ne?

Veste, tudi invalidi so okrog nas!

tekst in fotografije Klemen Vuica

Začutili boste, da Novo mesto premalo diha z njimi, premalo je odprto za zadovoljstvo ljudi v invalidskih vozičkih, ne doume ali ne sprejme dejstva, da so to ljudje, ki morajo biti deležni prav takega udobja, prav takšnih možnosti in ugodnosti kot mi, ki se lahko normalno sprehajamo, lahko brez težav stopimo v vse trgovine, v športne dvorane.

Zaradi neodgovornosti nekaterih arhitektov in mestnih velemož, predvsem pa zaradi želje, da pokažem ljudem, kako hitro se lahko pozabi na takšne ljudi, ki nas potrebujejo, sem fotografiral kočljive situacije za ljudi v invalidskih vozičkih in nekaj presenetljivo lepo urejenih dostopov za človeka, ki na žalost ne more uporabiti vseh sposobnosti svojega telesa.

Danes je vse več ljudi, ki razmišljajo le o svojem življenju. Nekako so se podredili času in pozabljajo na širša dogajanja okrog sebe, na dobre medsebojne odnose, na sočloveka, ki mu bo samo nekaj toplih besed prineslo lepši dan, mesec, leto, življenje ... Pustite nekaj časa vaše razmišljanje na dvorišču in se sprehodite skozi ulice Novega mesta z namenom, da boste začutili ljudi v invalidskem vozičku, ko hočejo dobronamerno vstopiti v kakšno trgovino, da si kupijo živeža, morda želijo v okrepčevalnico na čaj, si ogledati lepe obleke, poslovati v bankah ...

Tukaj ima človek ker štiri možnosti, da pride do vhodnih vrat. Preštejte, koliko jih ima človek v invalidskem vozičku!

Ljudje v invalidskih vozičkih splošno radi prebirajo knjige, vendar bi tu do izposoje knjig prišli šele po več urnem "planinarjenju" po stopnicah.

Na invalidskem vozičku so noge premalo aktivne, da bi imele dober krvni pretok, zato so topli čevlji še kako dobrodošli. Vendar, kako do njih?

Parkirni prostori za invalide so lepo dostopni, vendar pa so ljudje še vedno premalo človekoljubni da bi razumeli.

Pri denarju se vse začne in konča - za invalidski voziček je takšen vhod pretrd oreh.

Dnš ...

Marsikdo ne more brez hrane in le-ta se dobi za ljudiv invalidskih vozičkih samo v tako dostopnih trgovinah.

Pošiljanje pisem in druge poštne usluge so naš vsakdanji spremljevalec in zato je pošta pametno mislila na ljudi, ki še bolj potrebujejo stik s sočlovekom -bodisi po telefonu ali pismeno.

Ničkolikokrat sem videl v kinu ljudi v invalidskih vozičkih. Zelo radi si ogledajo kaj je novega v filmski industriji. In radi pridejo zato, ker na poti do filmskega platna ne srečajo nobene ovire za invalidski voziček. Pohvalno!

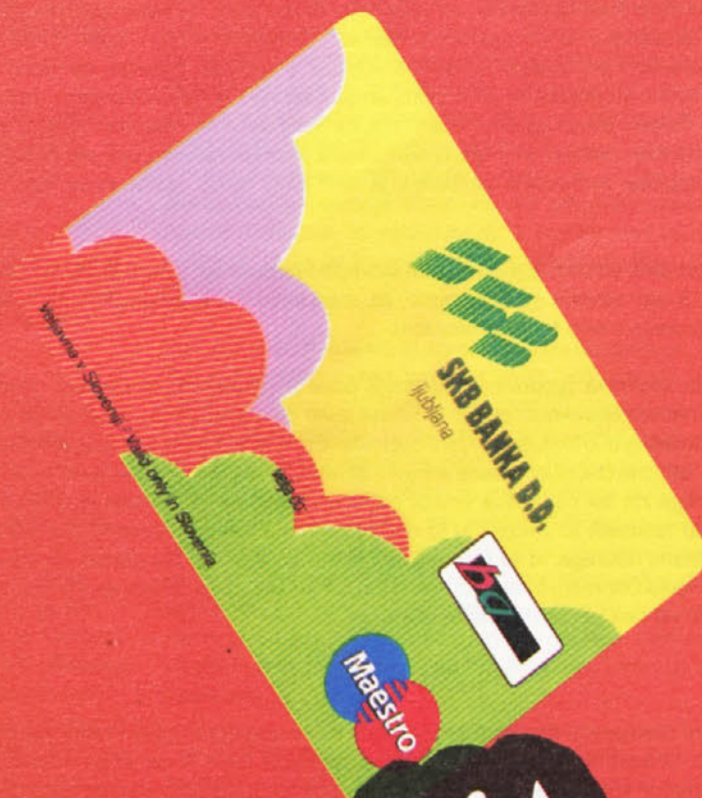

Zdrav duh v zdravem telesu. Mnogi invalidi se ukvarjajo s športom in tudi taki so, ki si športne prireditve radi ogledajo. V športno dvorano so vedno dobrodošli in dostop jim nikjer ne bo delal težav.

GENERALNI SPONZOR
OLIMPIJSKE REPREZENTANČE

Kaj lahko naredi študent z 1 mega?

Dviguje denar na bančnih avtomatih. Plačuje v trgovinah, označenih z nalepko BA ali Maestro. V krizi izkoristi mesečni limit na tekočem računu. Od doma ali od kjerkoli se preko računalnika priklopi na SKB NET, preko telefona pa na Zeleni telefon in že je v banki. Seveda preverja stanje na svojem računu ali pa plačuje položnice. Mega, ne? Oglasi se v SKB banki!

**Mega kartica SKB banke.
Uporabna do konca študija.**

PRISTOP

SKB BANKA D.D.
www.skb.si

Ali smo lahko prepričani, da smo glede etike sploh kaj napredovali? Seveda ne. Kdor danes postavi tako trditve, zapade v ideološko pletenico. Zakaj? Ker preprosto nimamo objektivnega merila, da bi lahko trdili, da smo v eticnem pogledu kaj višje, kot so bili Špartanci ali ljudje "temnega srednjega veka" ali pa tiste civilizacije, ki jih je naša zalila s krvjo, npr. Inki. Če že imamo neko merilo, je to merilo postavljeno s pomočjo nacel, ki so vedno sestavni del naše lastne zgodovinske pozicije, to pa je le vrtenje v blodnem krogu, v katerem zgolj opravičujemo sami sebe, kot znameniti baron Münchhausen, ki se je iz blata potegnil tako, da je samega sebe potegnil za lase.

V ideološkem govoru, ce smo le dovolj pazljivi, vedno naletimo na nek krog, neko prekrizanje dveh pomenov, ki prekrije realno zgodovino, saj je le-ta neznosna, grozljiva (*unheimlich*), hkrati pa jo s svojo paradoksnostjo razkriva. Paradoksnost je ponavadi prekrita s samoumevnostjo, na primer: kaj ni samoumevno, da v naši vasi ni več ljudožercev, ce smo pravkar pohrustali zadnjega? V analizi ideoloških govoranc moramo biti najbolj pozorni ravno na tisto, kar se predstavlja kot *common sense*, zdravi razum, saj je bilo prav v imenu zdravega razuma storjenih največ hudodelstev.

Kapitalistična družba se v svojih ideoloških izrastkih predstavlja kot nekakšen naravni potek stvari, kot najvišja stopnička zgodovine, kot njen edini možni iztek, o cemer nam pricajo priljubljene trditve Francisa Fukuyame o koncu zgodovine. Karl von Unheimliche Marx, eden izmed tistih avtorjev, ki jih lahko pripišemo v pozabljeni zgodovini misli, je v *Kapitalu* pokazal, da nikoli nimamo opravka z nekim naravnim stopnjucim prehodom, ampak vedno z razrednim bojem v najbolj krvavem smislu te besede. Železni zakon zgodovine je v tem, da Nova doba ne nastane s kakim nežnim prehajanjem, ampak z nasilnim zatrtjem starega. Onkraj mita o pridnem delavcu, ki z varčevanjem pride do nekega presežka kapitala in postane kapitalist, je Karl Marx odkril realno in še kako rdece zgodovinsko dogajanje.

Če se že moramo odločiti glede tega, ali človeštvo napreduje, potem je morda bolj upravičeno, da to zanikamo. S tem seveda spet tvegamo, da zapademo v ideološko pletenje, toda nekatera dejstva vendarle govorijo v prid temu pesimizmu.

Evropska in svetovna zgodovina novejšega časa je namreč po buržoaznih revolucijah, ki so nam darovale koncept človekovih pravic in univerzalne osvoboditve, po drugi strani prinesla trpljenja, ki jih doslej človeško telo in duša še nista doživela: koncentracijska taborišča, atomska bomba, ekološke katastrofe, etnično čiščenje, totalne vojne ..., skratka nekaj, kar bi lahko imenovali vzpon univerzalnega in radikalnega zla kot nekakšna vrnitev potlačenega sadizma, burleskna ponovitev Sadove *Juliette*. Da bi lahko razumeli to zmago, ki jo doživlja zlo, si moramo postaviti dve vprašanji. Prvič: kaj je narobe s silami dobrega, ki se jih ponavadi postavlja nasproti zlu (izkaže se, da je zlo v neki fatalni povezavi z idejo Dobrega) In drugič: kdo tukaj, v tem zlu, uživa (izkaže se, da smo vedno mi sami tisti, ki v tem zlu na nek perverzen način uživamo).

***

Znotraj tako slavljene demokratičnega reda se z nujnostjo in ne kot naključje pojavljajo nenavadni in na videz nerazumni izbruhi zla, nekakšna iztirjenost časa, ki pa jih po mojem mnenju nikakor ne smemo razumeti kot vdor primitivne narave, ampak kot zmagoviti vrhunec razsvetljenstva – nekakšen orgazem racionalnosti. Ne primitivna narava, kot morda še misli Sade, ampak razum v svoji najsublimnejši formi, to je zlo. Sistemi terorja so sicer različni, toda nikoli iracionalni; sistematika tu nikoli ne umanjka.

Subjekt tega zla – pa naj gre pri tem za Hitlerja, Stalina, Pol Pota, Maa Zedonga, Miloševića in kar je še bilo podobnih kreatur našega časa, ali za nemega uradnika, ki pritisne rdeči gumb in sproži atomski poskus, ali za rabljevo roko, ki odreže banditovo glavo, ali za zgolj opazujoči um medijev – vsi se imajo zgolj za izvrševalca umne zgodovinske Volje, prepoznajo se kot njen objekt in si tako očistijo dušo. Tako je tudi naša gospodarica Juliette iz Sadovega romana le izvrševalka volje Narave.

Sade pravzaprav na dvoumen način umetnosti romana zastavlja vprašanje, kakšna je "funkcija" narave v človeškem bitju: izkaže se, da narava človeškega bitja ni več naravna, ampak je iztirjena iz naravnega krogotoka večnega vračanja enakega.

Toda zakaj je Sade izbrisan iz zgodovine umetnosti, obenem pa je bil fanatično preučevan s strani filozofije in psihologije? Je to zato, ker je lepota njegove junakinje in njene zgodbe na nek radikalen način (in dobro stoletje pred avantgardami) odrezana od Dobrega, Lepega, Resničnega in podrejena nekakšni etiki užitka? Ali pa zaradi tega, ker je bil preiskovalec človeške duše in mu je bilo čisto vseeno, da je bila *Juliette*, kot posledica te radikalnosti, za vekomaj zapisana v predalček pornografije?

Epilog

Markija de Sada muči vprašanje, ki je zanj pomembnejše od usode umetnosti in idej Dobrega, Lepega in Resničnega. In v trenutku, ko se "zlo" razrašča v vsem bogastvu svojih pojavnih oblik, se moramo skupaj z našim trpečim markijem vprašati, kaj nas, človeške živali, bitja z razumom, v zadnji instanci žene. Je to res neko Dobro, kot so prepričani moralisti? Je človeška narava ali "bistvo človeka" res v svojem temelju dobra? Mar ni nasprotno temeljna narava naše biti, da se ne meni za dobrobit objekta, ki si ga poželji? Naša civilizacija naj bi vendarle temeljila na tem, da drugemu ne prizadenemo bolečine ("ljubi svojega bližnjega kot samega sebe") – toda "srčika našega bitja" se za to sploh ne meni, ampak zgolj sledi temu, kar hoče, pa naj se zgodi karkoli ...

Sigmund Freud je podal domnevo o "gonu smrti": v bitju je neka sila, ki teži k smrti, uničenju bitja samega. Človeško bitje naj bi težilo k temu, da bi bilo prosto vseh dražljajev; spolna prostost pa je v tem smislu možna šele s smrtjo. Sadizem je bržkone zgolj poskus obrata navzven te izvorne, najgloblje samodestruktivnosti, ki je značilna za človeško žival. Tu nekje mora ležati odgovor na vprašanje *Odkod vojna, odkod zlo*.

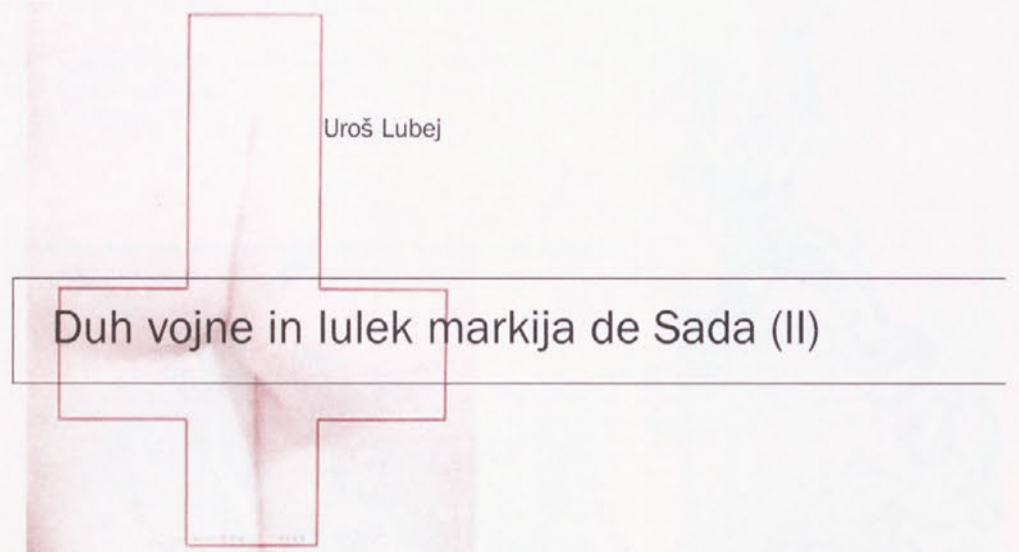
Je zlo podaljšek užitka duha, o katerega naravi le stežka smiselno govorimo, vendar leži v nekem križanju tihe konstantnosti, ki jo prinaša smrt, in najvišjo intenziteto dražljajev, ki jo prinaša sadovska dezintegracija telesa ... ali pa je zlo zgolj obramba pred tem užitkom, ki sploh ne rabi drugega, da bi se zadovoljil?

It's about ethics. Brata Coen, Millerjevo križišče

Time is out of joint. William Shakespeare, Hamlet

Ponestalo je jointa, drugovi. Dobrivoje Štalič, Nikome ništa

Roka, ki zada rano, je tudi roka, ki jo ozdravi. Georg Wilhelm Friederich Hegel, Logika

Je religija kaj več kot zator pulziranja telesa v njegovi interakciji z duhom? Sade je, kadar je le utegnil, pljuval po njenih načelih, ki da zatirajo Naravo, za zahodnjaško religijo pa je *Juliette* hudičevno delo, ki mora biti uničeno in pozabljeno. Zdi pa se, da se tako Sade kot religija slepita glede neke razsežnosti, zaradi katere sta si vendarle bližje, kot si želita biti. Sade se namreč slepi glede religioznosti, ki jo nosijo njegova dela, religija pa glede samozadostnega užitka, ki se naseli v njenih nedrih.

Ljubezen – v kateri se je ljubeči pripravljen popolnoma podrediti svojemu ljubljenu, mu dati vso svojo bit – je nekaj drugega kot realnost naših gonov, ki so do objekta preprosto ravnodušni. Vendar zaradi tega še ni v nasprotju z gonom: oba sta končna in zapisana smrti. Ljubezen je možna, kolikor je "bit" seksualizirana, zaznamovana z razliko, neskladjem, nemirom, kolikor je erotizirana.

Sreča tako ne more biti preprosto mir, neko stanje rajskosti, ampak je mir z iztirjenostjo časa, mir z iztirjenostjo gona, mir z duhom vojne in mir s kastracijo markija de Sada. Mir z utripom telesa, ki ga um ne more nadzorovati. Mir z roko, ki ne naredi tistega, kar želi domišljija. Mir z usti, ki ne izrečejo tistega, kar mislim. Mir s pogledom, ki se usmeri ravno v tisto, kar vest prepoveduje. Mir z ušesom, ki prisluhne glasovom, ki so duši grozljivi. Mir z mislijo, ki misli tisto, kar noče biti mišljeno. Mir z

Drugim, ki uživa v tistem, kar je za nas nezasišano. Toda ta mir ni več običajni mir, ampak, če smem uporabiti to besedo, "absolutni nemir".

Eksekucija kitajskih banditov, okoli leta 1894

Daoistična misel, ki jo nekateri enačijo s filozofijo, zame pa je to skorajda psihoanaliza, še preden se je ta rodila z našim *unheimlich* časom – ta kitajska misel nam ponuja neko zgodbo, prisodobno, ki je morda primerna za zaključek teh prekrizanih poti. V Qiju je živel mož, ki je bil zelo pogolten na zlato. Navsezgodaj se je oblekel, si nataknil čepico in odšel na trg. Prišel je do stojnice trgovca z zlatom. Vzel je zlato in odšel. Policaj ga je prijel in vprašal: "Okrog vas je bilo polno ljudi, kako ste mogli vzeti zlato drugih, če ste vendarle vedeli, da vas bo nekdo prijel?" Mož je odvrnil: "Ko sem vzel zlato, ljudi sploh nisem opazil. Videl sem samo zlato."

Bodi gon. Amen.
Konec.

Evropska in svetovna zgodovina novejšega časa je namreč po buržoaznih revolucijah, ki so nam darovale koncept človekovih pravic in univerzalne osvoboditve, po drugi strani prinesla trpljenja, ki jih doslej človeško telo in duša še nista doživela: koncentracijska taborišča, atomska bomba, ekološke katastrofe, etnično čiščenje, totalne vojne ..., skratka nekaj, kar bi lahko imenovali vzpon univerzalnega in radikalnega zla, kot nekakšna vrnitev potlačenega sadizma, burleskna ponovitev Sadove *Juliette*.

Boris Blaić

alarm med rekreativci

Kaj vse boste tvegali, ko si boste naslednjič prižigali joint, gohtali XTC-je, polnili nosove z različnimi praški ali iskali še zadnjo uporabno veno za šus heroina? Odgovor na to vprašanje boste lahko konec leta prebrali v Uradnem listu RS, do takrat pa držite pesti, da bo slovenske zakonodajalce srečala pamet, kar pa je glede na dosedanje izkušnje precej jalovo upanje.

Slovenski parlament bo namreč v kratkem sprejel dopolnila k zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami. Natančneje, spremenil bo famozni 37. člen, v katerem so opredeljene kazni za njihovo – vse uživalce prosim, da oprostijo izrazu – zlorabo. Kot ste najbrž že prebrali v dnevnem časopisju, novi zakon zvišuje kazni za posedovanje nedovoljenih substanc z dosedanjih 30-130 tisoč tolarjev na novih 50-150 tisočakov oziroma od 10 do 30 dni zaporne kazni.

Če vemo, da so bili moške v plavem v odnosu do težkih odvisnikov že doslej relativno tolerantni, lahko sklepamo, da je namen tega zakona predvsem v zastraševanju in maltretiranju t.i. rekreativcev, se pravi mulcev, ki pred blokom pohajo travo, ter rejverjev in ostalih žurerjev, ki se bašejo z amfetamini – skratka neintenzivnih in manj zahtevnih uživalcev. Če se tako obravnavanje uživalcev komu od vas, dragi bralci, zdi skregano z logiko, naj vas nikar ne skrbi, da je z vami kaj narobe. Sporna je namreč ravno tista zdravorazumska logika, ki pravi: 90% uživalcev heroina je začelo z marihuano, zato je treba biti pri tem še posebno strog. Prav, ampak 100% uživalcev heroina je začelo z mlekem, pa nikomur ne pade na pamet, da bi ga prepovedali! (Da ne bo kdo preveč zmeden: relevanten bi bil recimo podatek o deležu kadilcev marihuane, ki so kasneje postali odvisniki od heroina.)

Že osnovno poznavanje teme, ki se je nekateri bojijo kot hudič križa, bi zadostovalo za prehod v tolerantnejšo varianto družbe in demistifikacijo uživalcev, ki bi jih nekateri najraje kar zažgali na grmadi. A tudi to ste najbrž že slišali, da je pot do pekla ponavadi tlakovana z dobrimi željami. Tako niti ne preseneča, da vse prepogosto prihaja do tako neumnih izpadov, kot ste jih lahko pred kratkim prebrali v Mladini (18. 10. 1999), ko poslanec SDS, ki sam sebe obravnava kot zdravo jedro družbe, sicer pa je zagrizen nasprotnik vseh vrst drog, ne ve, da sta indijska konoplja in marihuana eno in isto. Kako lahko nekdo, ki mu niso jasni osnovni pojmi predmeta, o čigar usodi odloča, pol ure stoji pred ljudmi in jim razlaga kaj in kako bi bilo potrebno postoriti, da bi celo zadevo pripeljali do sprejemljive rešitve?

Gre za to, da se v opravičilo za ostrejšje ukrepe največkrat navaja »dejstvo«, da je strožje sankcioniranje tisto, ki odvrta od uporabe drog. O tem, da je ta trditev vsaj sporna, priča obdobje, ko je bilo v Ameriki prepovedano uživanje alkohola. Prohibicija ne le da ni dosegla zelenih ciljev, pripravila je celo teren za vzpon organiziranega kriminala, ki mu je »šverc« alkohola okrepil mišice in izdatno napolnil proračun. Enako se že lep čas dogaja s politiko o prometu z opojnimi substancami. Države po vsem svetu v želji po zmanjšanju števila odvisnikov vse več sredstev namenjajo za boj proti nedovoljenemu prometu z drogami, dejanski padec te številke pa se je zgodil le na Nizozemskem, ki je ubrala pot liberalizacije.

V Sloveniji žal obstaja relativno malo raziskav o spreminjajočih se trendih v vzorcih uporabe drog.

Raziskava, ki jo je lani med dijaki ljubljanskih srednjih šol opravil profesor na pedagoški fakulteti Bojan Dekleva, je na primer pokazala, da se »uporaba drog med mladimi v našem prostoru povečuje in postaja vedno bolj sprejemljivo socialno dejstvo, če ne celo – v nekaterih krogih – vedenjska norma in del vsakdanjika. Tisto, kar postaja ponekod norma oziroma socialno zaželeno, pa ni predvsem to, da bi človek bil zasvojen ali zadetek, temveč prej to, da bi že imel določene minimalne izkušnje z nekaterimi drogami ter da bi jih znal uporabljati in bil z njimi izkušen (angleško: drugwise)« (www.drogart.s5.net/clanki.htm)

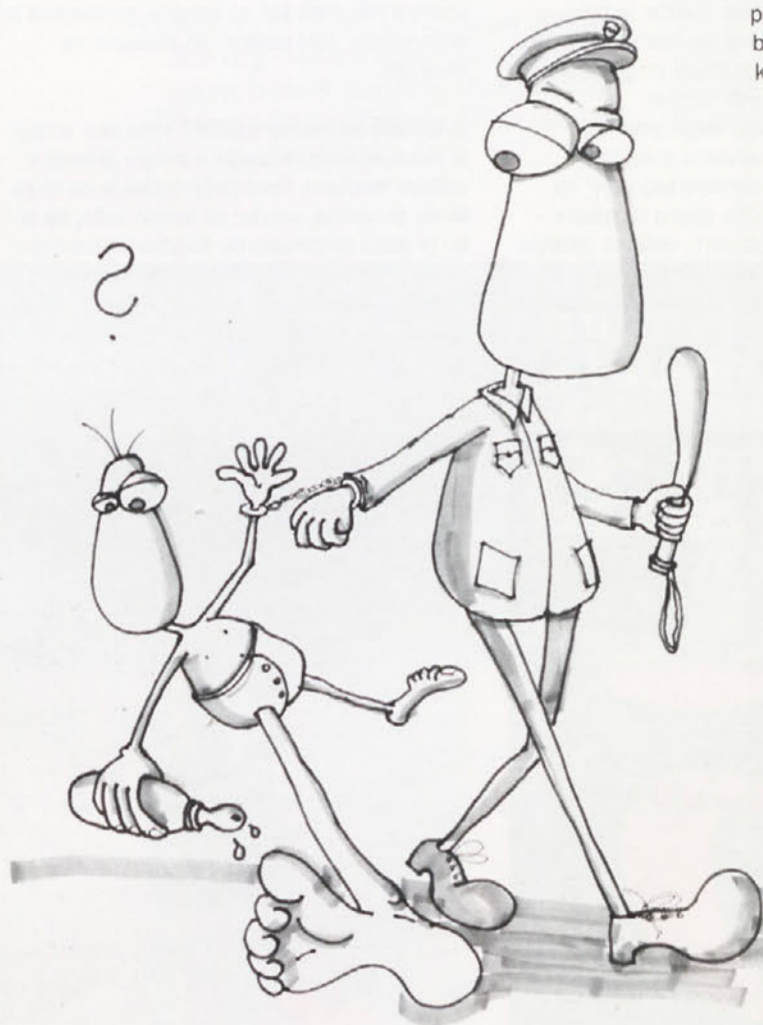
Ista raziskava govori tudi o tem, da se odnos do t.i. plesnih drog v Sloveniji ne razlikuje dosti od rezultatov podobnih raziskav drugod v Evropi. »Plesne droge uporabljajo predvsem mladi iz srednjega sloja, za katere ni značilna manjša socialna uspešnost. Droge uporabljajo pretežno instrumentalno in (delno) pretehtano, lahko bi rekli – izbirčno. Ne predvsem zato, da »bi pozabili« oziroma »se zadeli«, temveč zaradi njihovih specifičnih učinkov, ki sicer lahko pomenijo tudi »pozabiti« in »se zadeti« v časovno in prostorsko omejenih razmerah in socialnih kontekstih. Pri tem si mladi v splošnem ne prizadevajo uporabiti čim bolj škodljive droge, temveč nasprotno, droge, ki bi jim dale čim več pričakovanega učinka ob čim manjših nezaželenih stranskih učinkih, za katere pa sicer v veliki meri vedo, da obstajajo in da se jim ni mogoče povsem izogniti.«, piše Dekleva.

Vse več je torej mladih, ki so z ilegalnimi drogami že eksperimentirali in že v kratkem lahko pričakujemo, da bodo še posebej v mestih mladostniki, ki drog še niso puskusili, predstavljali manjšinsko skupino – pravzaprav bodo oni tisti, ki se jih bo prijela oznaka, da odstopajo od norme. Tudi trditev, da je droga izhod v stiski, lahko po mojem mirne duše vržete med staro šaro. Uporaba drog, kot kažejo sodobne raziskave vseh vrst, vse bolj dobiva eksperimentalni, iniciacijski in rekreativni značaj. Mladi namreč droge vedno bolj jemljejo kot del svojega potrošniškega in uživaškega življenjskega stila, kjer se čas za oddih in zabavo kupuje na trgu in kjer so meje med subkulturo uporabe drog in prevladujočo mladinsko kulturo vse bolj zbrisane.

Opozoriti pa velja še na eno zadevo, ki jo lahko formuliramo po analogiji s slovitim Newtonim zakonom akcije in reakcije. Bolj ko se naši vladike trudijo, da bi z represijo zatrli družbeno zlo v obliki nedovoljenih substanc, bolj se ljudstvo temu upira. Ne vemo sicer tega, kolikšen del uživalcev uporablja droge premisslano in koliko jih je odvisnih, se pa uživanja drog še vedno drži sumljiva avra družbenega uporništv. Vojna proti drogami, ki se je z novim zakonom še zaostri, žal vodi le v nekontrolirano, ne pa tudi zmanjšano in smotrnejšo uporabo.

Če verjamemo tem premislekom, potem se moramo resnično vprašati o dejanskih hotenjih snovalcev novega zakona. In če bi za komentar o naših poslancih poprosili Foxa Moulderja iz dobro nam znanih Dosjev-X, bi nam ta najbrž povedal sledeče: »Seveda jih lahko imate za popolne nevedneže, ki resnično mislijo dobro, peljejo pa vas v pekel. Toda če jim ne pripišemo take ignorance, ampak jih imamo za normalno inteligentne državljane, potem njihovi nameni postanejo zelo sumljivi. Kaj namreč, če s takimi ukrepi dejansko nočejo zmanjševati porabe drog in odvisnosti, ampak ju hočejo povečati? Morda pa si oblastniki, nasprotno od deklariranih stališč, želijo čim večje število zadetih in odvisnih državljanov, ki so pač lažje vodljivi in manj zahtevni od zdravih ljudi?«

Vojna proti drogami, ki se je z novim zakonom še zaostri, žal vodi le v nekontrolirano, ne pa tudi zmanjšano in smotrnejšo uporabo.

Kakšen je študentski medij?

2J2B
7Y4H
5H3D
4S9Y
5G4A
4H5F
8L5Q
9ZD2

pronašanjem podobnih ustvarjajo hierarhično informacij: tako hvarski in srbski mediji dajejo največjo težo političnim in protokolarnim dogodkom tipa raznih zasedanj, sprejemanja sklepov, predvojnimi polaganjem temeljnih kamnov za nove politične ipd. (zanimivo bi bilo raziskati, kako je tu s slovenskimi mediji), medtem ko svetovni mediji dajejo mnogo večji poudarek »življenju« in dogodkom, ki ljudi res zanimajo, vesti iz političnega sveta pa so v ozadju. Nasploh je bilo med Hrvati glede njihove lastne medijske scene dovolj samokritičnosti in zavest, da učinke propagande (te so gostitelji z nemajhnim zadoščenjem in ob aluzijah na Goebbelsa in ZSSR prikazali na primerih srbskih medijev) lahko premagujejo le svobodni in demokratični mediji.

Poleg predavanj/diskusij, kjer je beseda tekla še o soočanju novinarja z namernimi dezinformacijami (Sherry Ricchiardi, ZDA, poročanje iz balkanskih vojn), ustvarjanju podobe v javnosti (Krešimir Macan, HTV), PR-ovstvu ter objektivnosti poročanja ob volitvah (Gordana Vilović, Nataša Baranova, Chad Stebbins), smo se udeleženci lahko prijavi tudi na tematske delavnice. Po mojem občutku je bilo največ novega moč izvedeti na delavnici o elektronskem izdajanju časopisov (poleg tega so bile na voljo še delavnice o trženju, trendih v sodobnem oblikovanju in odnosih v novinarski in uredniški ekipi), kjer sta nas predstavnici ameriškega združenja U-WIRE očarljivo večše popeljali v svet medmrežnih publikacij. U-WIRE združuje 250 ameriških fakulturnih *online* časopisov, študentski uredniki pa dnevno izbirajo in urejajo članke v skupno podatkovno bazo, ki je brezplačno dostopna (tudi za kak slovenski študentski medij); vsekakor poučna izkušnja iz sveta, kjer je medmrežna tradicija bistveno daljša in je glede tega mnogo razvitejši. In kakšne so zakonitosti spletnega časopisja? Predvsem je značilno, da bralci tekstov ne berejo, temveč bolj preletavajo; branje je za kako četrtino počasnejše, pisanje pa naj bi, prilagojeno specifični medija, sledilo logiki »inverzne piramide«: podatki zaključek že na začetku, v naslovu ali prvem odstavku; teksti naj ne bi bili

Novi možnosti so tudi v oglaševanju: »banners«, »cubes«, »buttons« so le nekateri tipi (oblike) neposrednih oglasov na spletnih straneh; so pa tu še številne možnosti posredovanja, »click through«, mali oglasi ipd. Pri nas je seveda trženje po spletu še v povojih, a se bo brez dvoma razvilo (predstavljajmo si tržnika, ki k vaškemu kovinostrugarju pride s ponudbo, da bi njegov znak objavil na spletni strani študentskega časopisa za recimo 15.000 SIT?)

»Web publishing« je gotovo prihodnost pisanih medijev, četudi so se napovedi tistih, ki so pred leti pompozno razglašali konec tiska, izkazale ne le za preurajene, temveč tudi močno pretirane. Fizičnega stika s knjigo/časopisom namreč ne more nadomestiti noben zaslon. Kljub temu je dinamični sistem oglaševanja, ki omogoča mnogo direktnjši dostop in lažje ažuriranje tekstov in fotografij, korak v smer, v katero naj bi se spletni časopisi razvijali. U-WIRE promovira to novo tehnologijo postavljanja spletnih časopisov, ki jo v ZDA zaenkrat uporablja le peščica medijev; in kar je najpomembnejše – do nje je študentskim medijem omogočen prost dostop.

***

Upravičen je vtis, da hvarska konferenca, kolikor je bila v smislu »medijev« brez dvoma produktivna, tokrat ni namenila prave pozornosti prilastku »študentskega«. Ukvarjanje s splošnimi problemi novinarstva (etika, dezinformacije, objektivnost, »public image« ...) je seveda koristna in legitimna zadeva tudi za študentske medije, je pa v njenem ozadju čutiti neko navezo na ameriško medijsko sceno, ki nanje gleda drugače (kot mi). Morda plod posebnih razmer univerzitetnih kampusov, težijo ameriški študentski časopisi predvsem h kopiranju velikih nacionalnih dnevnikov/tehtnikov; so neke vrste šola, odsokočna deska za mlade novinarje, da se naučijo obrti, večšine pisanja, in se bodo nekoč lahko uspešno zaposlili pri kakšnem večjem in bolj plačanem časopisu.

Seveda je »pedagoška« funkcija vzgoje novih

preverjanja informacij in virov, terenskega dela, pridobivanja konkretnih podatkov... Brez dvoma pa se osebno nekako ne bi mogel ogreti za ameriški tip študentskega novinarstva – in morda je to ena od točk, ki bi na hvarski konferenci zaslužile več pozornosti kot problem objektivnosti poročanja v balkanski vojni.

***

Zaokus se sprehodimo še po hrvaški študentski medijski sceni. Najmočnejša je seveda zagrebška – tu izhaja več listov, kot so Puls, Nomad, SL Revolt (ta je po mojem občutku morda najboljši), na drugi strani pa imamo relativno šibko »regionalno« sceno, iz katere izstopa reški Kacot; dočim Split, ki je v velikostnem razredu Ljubljane, nima študentskega medija. In kakšne so težave, s katerimi se otepa večina časopisov? Podobne so kot pri nas: pomanjkanje denarja, pomanjkanje in neizkušnost kadrov, težave z rednim izhajanjem (redkokdo se lahko hvali denimo z rednim mesečnikom).

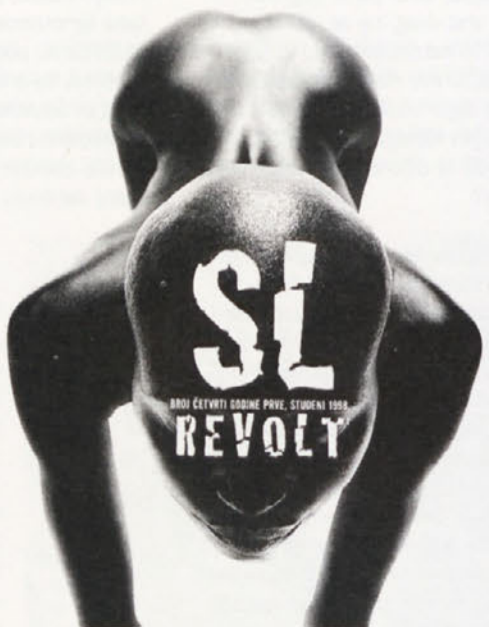
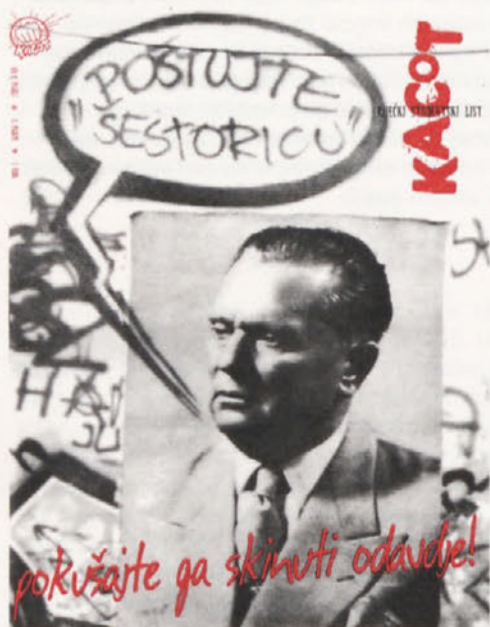
Še pomembnejše in načelnejše pa je vprašanje, za koga sploh pišejo študentski mediji? Očitno je, in to dokazuje tudi slovenski primer zatona znamenite študentske Tribune, da je študentska populacija v devetdesetih za razliko od prejšnjih desetletij vse manj homogena združba posameznikov s podobnimi interesi. Tako izraz »študentski medij« postaja prazen označevalec: nikakor ni več mogoče spraviti skupaj časopisa, ki bi bil v duhu »univerzuma« zanimiv tako za študenta športne fakultete kot za kemika, glasbenika ali ekonomista. Taki poskusi so obsojeni na neuspeh.

In kakšne so možne rešitve? Ameriška verzija je *kvazi-profesionalizacija* v smislu teženja k velikim medijem. Srednjeevropska je po moje lahko drugačna, vendar še vedno velja, da si bo (v duhu postmoderne fragmentarizacije) moral vsak časopis definirati ožjo publiko in zadovoljevati njene specifične interese. Tako pri nas že imamo malo bolj intelektualistično-humanistično Zofo, pa ekonomistično-pravno-

Hvar

V čudovitem posezonskem spokojju, pod dišečimi borovci mesta Hvar na Istolmenskem otoku, ki ga je New York Times uvrstil med deset najlepših kotičkov našega planeta, smo se v začetku oktobra na konferenci Student Voice 99 sestali predstavniki študentskih medijev mnogih evropskih držav in ZDA. Bolj kot »uradna« tema srečanja, namreč odnos med mediji in propagando, travma hrvaškega novinarstva, so bili za udeležence koristni medsebojni stiki in izmenjava izkušenj in težav, s katerimi se otepa tovrstni mediji. Nekatere razlike, ki se posebej kažejo ob primerjavi ameriških in (srednje)evropskih študentskih medijev, pa kar kličejo po dodatni refleksiji tako te razlike kot specifično slovenskih težav.

Tematika hvarske konference Student Voice, ki je v treh letih prerasla v res pravo mednarodno srečanje z okrog sto udeleženci, morda letos ni bila ravno specifično »študentska«, sploh v primerjavi z lanskim letom, ko je bila osrednja debatna os razlika med študenti in njihovim medijskim izrazom v šestdesetih in devetdesetih, pa vprašanje svobode izražanja in odnosa do totalitarnih sistemov, potem težave študentskih medijev (finance, majhna odmevnost) in ostali bolj specifični problemi.

Kljub temu pa smo bili priča zanimivim analizam »propagandizma« v medijih: omenim naj dr. Stjepana Malovića z zagrebške Fakultete za politične vede, ki je v sopostavitvi različnih medijev (HTV, Televizija Srpska, Sky News, CNN ter medmrežnih naslovnih strani nekaterih dnevnikov) pokazal, kako mediji s

predolgi, ravno tako so zaželeni krajši odstavki. Zelo pomembna je urejenost in strukturiranost spletnih strani: prava razporeditev nivojev, dobra medsebojna prepletenost strani (linki, ključne besede), privlačno oblikovanje, preglednost ...

Če želimo postaviti dober *online* časopis, moramo razumeti in izkoriščati številne možnosti, ki nam jih ponuja elektronski medij: interaktivnost, multimedijevost, prepletenost z drugimi stranmi, možnosti elektronske pošte, debatnih skupin ipd. Poleg tega je nujno upoštevati spremenjena pravila pisanja, kajti v spletu na bralca preži nešteto skušnjav in pasti; kaj hitro se zgodi, da ta sredi manj zanimivega članka enostavno odklika v druge vode. Spletni časopis nikakor ne sme biti le kopija papirnatega.

piscev in novinarjev v podobni meri lastna tudi našim ali hrvaškim srednješolskim in študentskim medijem, je pa brez dvoma mogoče opaziti številne razlike. Predvsem lahko rečemo, da je za slednje značilna večja sproščenost v obravnavi snovi, pogosto (kjer to dopušta uredniška politika) že na meji z zafrkancijo in nemalokrat v vulgariziranih ali slengovskih jezikovnih oblikah. Poleg tega pa je, morda kot posledica močne kulturne sfere v tranzicijskih državah, veliko več poudarka na esejističnem, problemskem in bolj osebnem obravnavanju snovi, ne pa toliko na tipičnih in manj osebnih, kvazi-objektivnih novinarskih žanrih, kot sta reportaža ali poročilo. Taki članki, praviloma daljši, se lahko hitro sprevržejo v pleteničenje. Tej nevarnosti se je mogoče vsaj delno izogniti z upoštevanjem nekaterih osnovnih novinarskih načel:

filozofični Kolaps, pa Študenta za tiste manj zahtevne ali kaj vem kakšne študente itn. Ob tem pa seveda obstaja in mora obstajati še paleta regionalnih časopisov, ki svojo specifično navezujejo na konkreten lokalni prostor, iz katerega izhajajo. Pomembno je predvsem, da študentski časopisi zadržijo svoje posebnosti kot mediji mladih in mediji, ki so sposobni stvari izreči tudi naravnost, brez oklevanja in strahu pred posledicami.

Marijan Dovič

**FOTO
ASJA**

Ohranjamo vaše spomine!

Glavni trg 15, Novo mesto (068) 372 870
Novi trg, Novo mesto (068) 323 366
Trg svobode 9, Sevnica (0608) 41 196
Tržnica pod uro, Zagorje (0601) 68 510

tu
študentje
in
dijaki
zaslužijo
10%
več!

IŠČEŠ
POCITNIŠKO DELO?

ali pa si ga že našel, pa ne veš
kako naprej...

POKLIČI

**ŠTUDENTSKI
SERVIS**

NOVO MESTO

NOVO MESTO, PREŠERNOV TRG 6, TEL: 068 374 370
TREBNJE, GUBČEVA CESTA 16A, TEL: 068 460 520

HTTP://WWW.DRUSTVO-DNS.SI - - - E-MAIL: SSNM@DRUSTVO-DNS.SI
E-MAIL: SSSTR@DRUSTVO-DNS.SI

Restavracija za vso družino

**Trgovski center Bršljin
Novo mesto**

Odprto:
od ponedeljka do četrta: 8.00 - 24.00
petek in sobota: 8.00-24.00 Mcdrive 8.00 - 2.00
nedelja: 9.00 -24.00

Kmalu študentski boni!

fotopub

Borut Peterlin

Neodvisna novinarska agencija IPA in slovenska fotografija na medmrežju

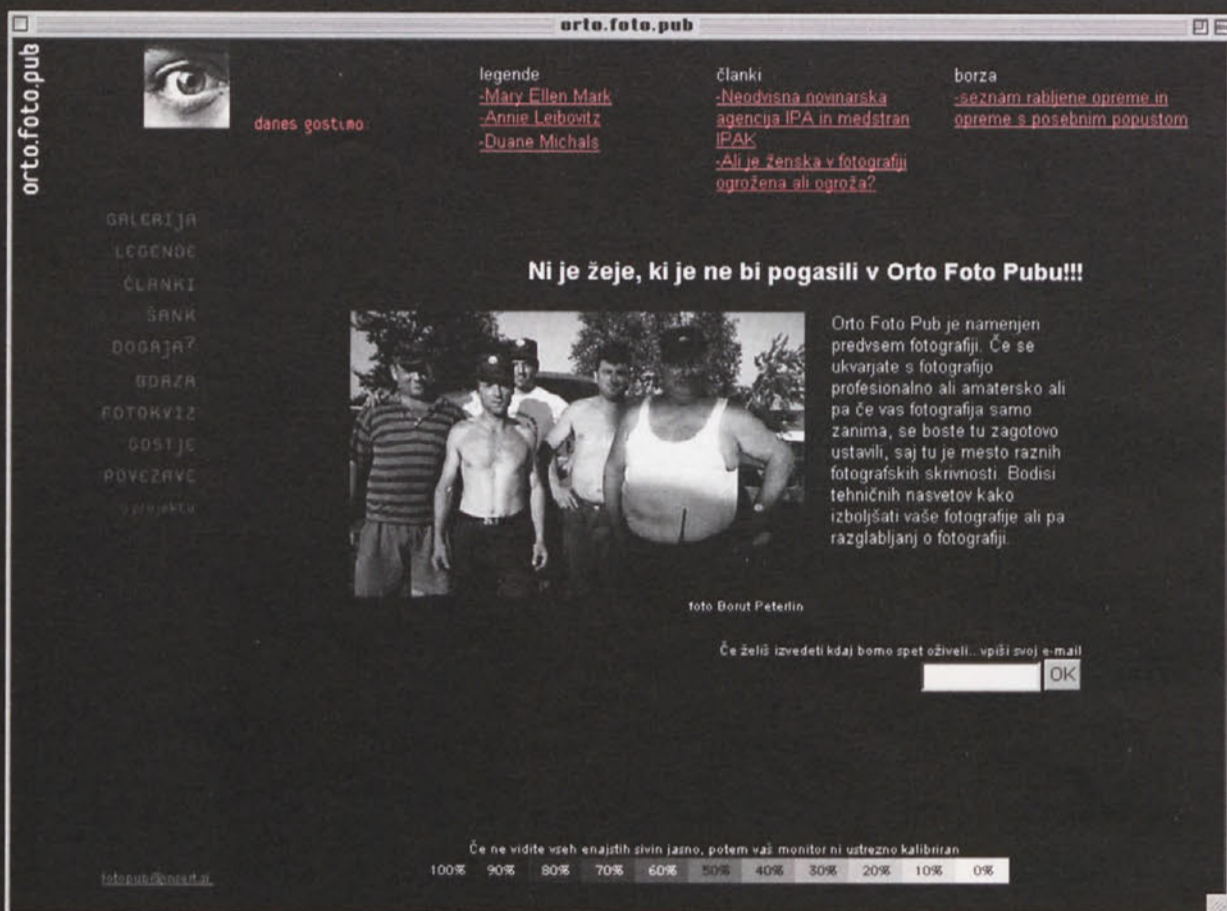
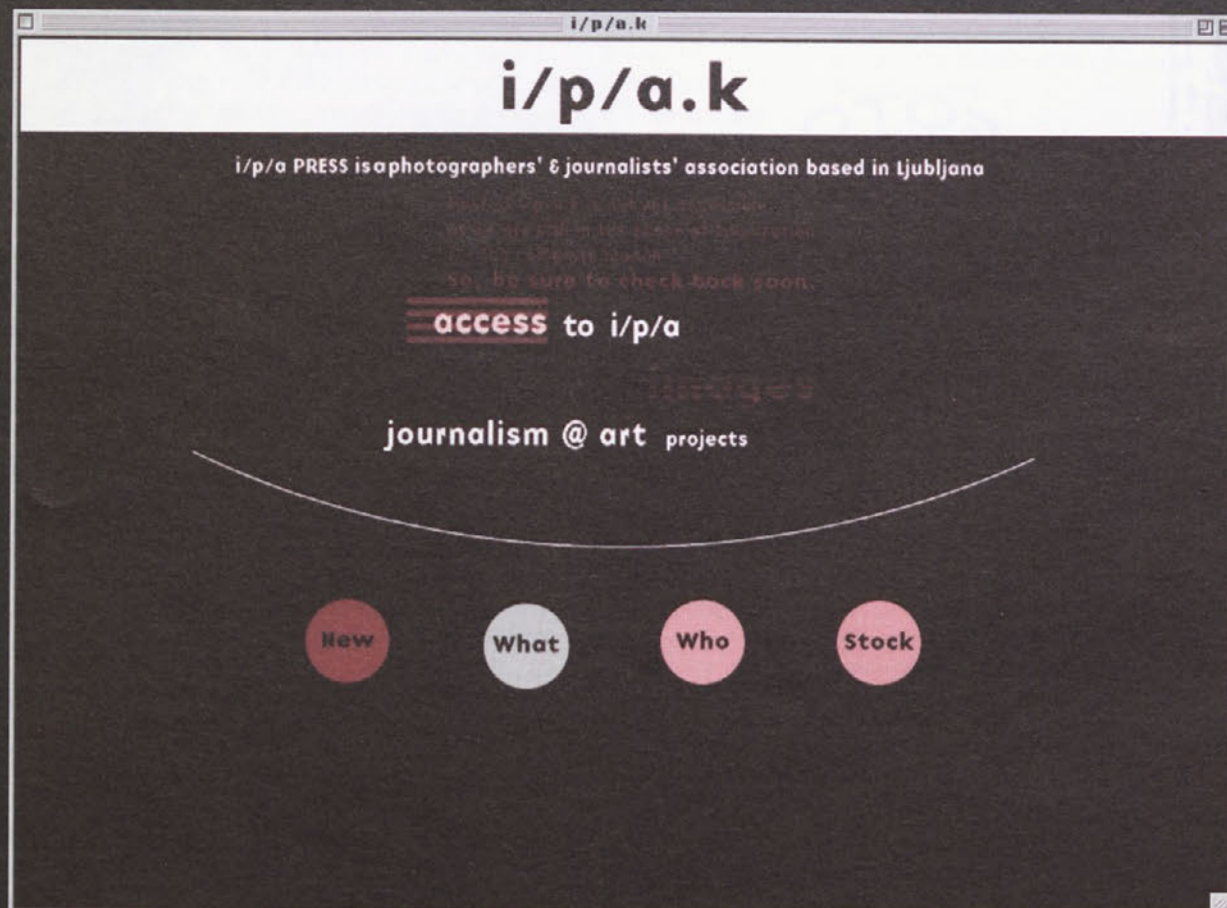
Nisem cyber freak, ki bi poznal medmrežje do potankosti, zato se ne bom šel vodiča po celem medmrežnem vesolju. Obiskali bomo le dve strani: stran IPAK in prvo ortodokсно fotografsko pivnico na svetu, ORTO FOTO PUB.

Medmrežna stran IPAK je nastala pod okriljem neodvisne novinarske agencije IPA Press. Ta agencija je bila ustanovljena leta 1993 na pobudo skupine neodvisnih novinarjev (fotografov, piscev) in je registrirana kot zavod. Namen agencije je vzpostavitev stičišča in delovnega prostora za organizacijo produkcije in distribucije neodvisnih novinarskih projektov ter informacijske mreže. IPA Press je torej mišljena kot posrednik med avtorji, naročniki in predstavniki distribucije, tako slovenskimi kot tujimi.

Oče IPA Press agencije je Bojan Breclj in njegov glavni cilj je ustvariti pogoje, v katerih bi neodvisna novinarska produkcija cvetela. Ti pogoji predstavljajo pisarno, tajnico, žiro račun, računalnik, skener in predvsem logistično podporo freelancerjem, ki praviloma osamljeni begajo po tujini. Agencija, ki je pravzaprav združenje neodvisnih novinarjev, je naletela na veliko moralno, ne pa tudi finančno podporo. Začetna sredstva za zagon agencije je vložil Bojan Breclj, tako je že sedaj na razpolago vse zgoraj naštetu. V nadaljnje pa se bo vzpostavilo ravnotežje vzdrževanja, tako da bo šlo čim več presežka avtorju. Zadnji korak agencije je IPAK medmrežna votlina.

Kaj je v bistvu IPAK stran? Stran pooseblja koncept agencije in služi kot orodje za formuliranje svoje fotografske/novinarske/umetniške pameti. Tako lahko pokažeš kdo si, kaj delaš in to informacijo preko votline posreduješ morebitnim sodelavcem, strankam ali zgolj naključnim obiskovalcem, ki jih slovenska neodvisna produkcija zanima. Naslov: <http://www.ipak.org>

Navdušen nad IPAK stranjo sem ustvaril medmrežno ortodokсно fotografsko pivnico, ORTO FOTO PUB (www.insert.si/~fotopub), ki je še v fazi preizkušanja. Za grafično podobo in postavitev strani je poskrbel Jurij Kocuvan. Stran je posvečena predvsem fotografskemu izobraževanju. Izobraževanje ni mišljeno v obliki dolgočasnih zgodovinskih dejstev, ampak v obliki člankov, esejev o mojstrih fotografije, pa tudi fotografski kviz bo pritegnil pozornost. Ko se bo pivnica razživila, bo mogoče z reševanjem kviza prigrati realno pijačo v eni izmed oglaševanih pivnic. V Orto foto pubu obstaja virtualna galerija, kjer lahko slovenski fotografi razstavljajo svoja dela, in borza, kjer lahko prodajo ali kupijo kakšen kos opreme. Celotna vsebina je ilustrirana z mnogimi fotografijami. Ortodokсна fotografska pivnica je namenjena vsem, ki jih fotografija zanima profesionalno ali amatersko.

Kontakti:

i/p/a PRESS
Metelkova 6
1000 Ljubljana
tel. 061/1308340 ali 1212240
<http://www.ipak.org>

ORTO FOTO PUB:
www.insert.si/~fotopub

avtotehna
BIRO d.o.o.

everyone has a photographic memory, some just don't have film

think digital Luminus

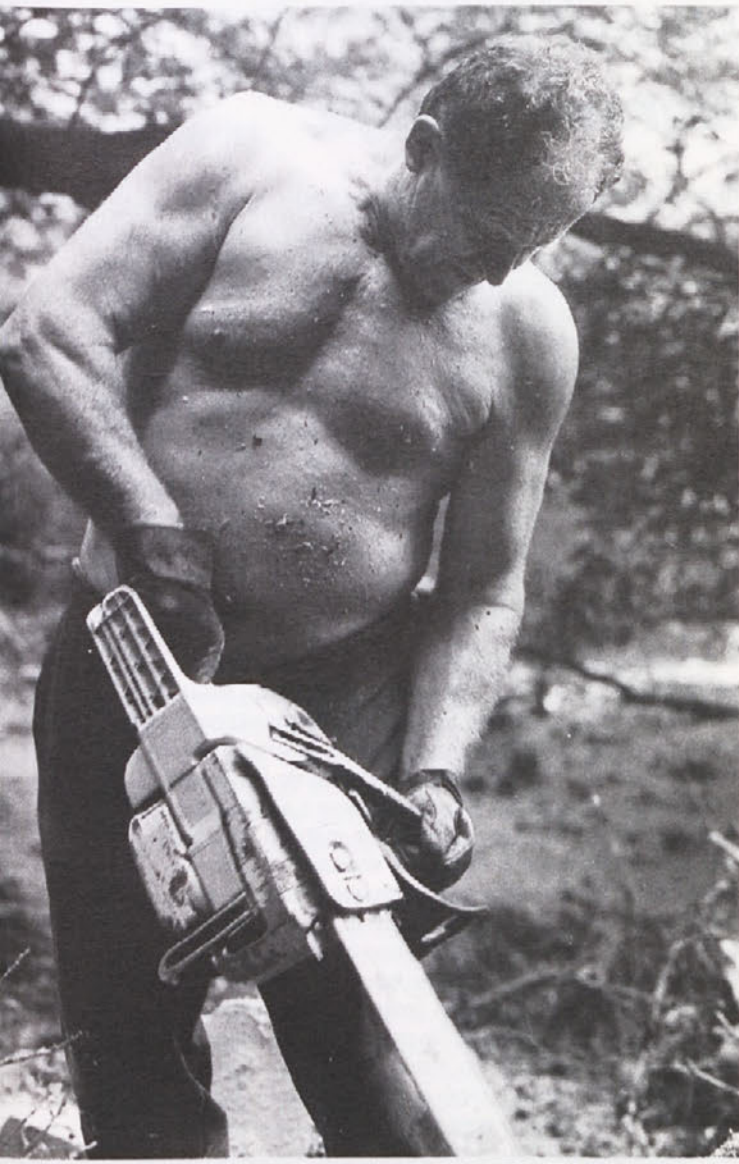
Luminus d.o.o., Kolodvorska 2, 8000 Novo mesto, tel.: 068 372-540, fax: 068 321-813

FOTOGRAFIJA > DIGITALNI IZPISI > SKENIRANJE > PLASTIFICIRANJE >

POLETNA PONUDBA

- x fotografija 9x13cm 39 SIT
- x fotografija 10x15cm 49 SIT
- x razvijanje filma, skeniranje 1200x1800 DPI, zapis na CD s prikazovalnim programom in index nalepko 1499 SIT
- x 3X fotoalbum flip 999 SIT

Umetnik z motorko: Tone Župančič

Toneta Župančiča sem spoznal, ko sem mu prinesel sušit klobase. Seveda nisem imel nobenih težav z iskanjem njegove hiše, saj njegov dom ob cesti med Stražo in Dolenjskimi Toplicami močno odstopa od dolenskega povprečja. S tem mislim predvsem na okolico hiše, kjer je vse polno lesenih skulptur: od jurčkov, podgorskih vil, kapelice z Marijo, barbik... pa do lesenega policista, ki maha, ko se veter ujame v njegove roke. Na dvorišču kraljuje hrastov totem, na katerem visi polno gozdarskih rekvizitov. Ta hrastov totem je že kar simbol kraja – ovekovečen je bil celo na razglednici Straže.

Vse to je naredil Tone Župančič, upokojen gozdar, ki si je štirideset let z motorno žago – stihlarco služil težak kruh. Pripoveduje, kako so pol dneva hodili v Kočevje s sedemnajst kilogramsko stihlarco na rami in desetimi litri goriva v roki ter potem delali ostanek dneva, prenočili in naslednji dan nadaljevali. Težko delo je utrdilo njegove roke, a čisto nič ukrivilo hrbta, prav nasprotno! Pravi, da ima zato toliko energije, ker je celo življenje delal v gozdu, ki ga je tudi napolnil z energijo. Doda še anekdoto: ko je bioenergetičarka prišla na obisk, da bi dala »energijo« njegovi ženi, jo je za šalo vprašal, če lahko isto naredi še njemu. Ta se je samo nasmejala in dejala, da lahko energijo daruje kvečjemu on njej.

Energije ima Tone res ogromno, sprošča pa jo na različne načine. Kljub upokojitvi še vedno rad prime za motorko in se odpravi v gozd. Tu najde podrtó drevo, iz katerega izreže kakšno stvaritev, a ne samo grobo obliko kipa, ampak tudi konture in detajle. Njegova izkušena roka z lahkoto vodi težko motorko s skoraj milimetersko natančnostjo.

In izkušenj z motorko in sekiro mu prav gotovo ne manjka. Na srečanju gozdarjev v Dolenjskih Toplicah so ga kolegi pregovorili, naj se tudi on pomeri v gozdarskih spretnostih. Najprej je bilo podiranje drevesa na balon, kar pomeni, da se z motorko podre okleščeno deblo, ki mora pasti čim bližje balonu. Seveda je Tone podrl deblo natanko na balon. Sledilo je sekanje s sekiro. Deblo premera dvajset centimetrov je bilo treba presekat s čim manj zamahi. Tone je to preizkušnjo opravil s samo sedemnajstimi zamahi. Na koncu je pobral vse nagrade in seveda zavidiplive poglede mlajših kolegov.

Rad pripoveduje svoje gozdne dogodivščine, kot je na primer tista, ko sta z mladim logarjem v snegu videla odtise medvedjih

šap. Tone mu je rekel, naj potipa v sneg, saj so sledi še tople. Mladí in neizkušeni logar je to res storil in dejansko občutil, da so sledi tople. Tisti dan je v vsakem grmu videl medveda. Vprašal sem ga, ali je kdaj naletel na medveda in ali se ga je kaj bal. On pa me začudeno pogleda in vpraša: »Koga bi se bal? Medveda? Pa saj naju je en presenetil, ko sva s kolegom spala v gozdu, pa sem vzel svojo sekiro in se pognal za njim. Podil sem ga kakšnih sto metrov. Ali pa enkrat, ko sem zašel v medvedji brlog, kjer sta bila dva medvedja mladiča. Hotel sem jih pobožat, pa me je eden ugriznil. Brcnil sem ga, da je cvileč odletel iz brloga. Takrat bi znalo biti nevarno, če bi medvedka prišla nazaj, a saj sem imel svojo sekiro. Od takrat me kolegi kličejo tudi brlogar.«

Spet eno ustrelim mimo, ko ga vprašam, ali se boji klopov. »Kakšnih klopov? Nikoli nisem imel klopa, saj se ne more zapčít v mojo kožo. Jaz imam trdo kožo! Glede tistih bolezní pa dohtarji samo en preplah zganjajo, da bi več zdravil prodal! Jaz nisem bil nikoli bolan!«

Takšnih zgodbic ima eno malo morje in med drugim pove, da je bil tudi komandos. V mladosti je služil vojsko, kjer je bil v elitni padalski enoti. Opravil je nič koliko skokov in tam se je tudi fizično okreplil, tako da je bil že takrat pravi hrust.

Svoje fizične moči ni nikoli zlorabljal za pretepe, to mu dejansko nikoli ni bilo potrebno. A priznava, da je v mladosti naredil neko neumnost. To je bilo kmalu po prihodu iz vojske. Tam je bil policijski inšpektor, ki je zelo rad šikaniral ljudi, še posebej mladino. Ni minilo dolgo, ko se je sprivil tudi na Toneta. Seveda je možakarju kmalu prekipelo, a ga ni udaril. Zagrabil je komarčka za ovratnik in ga obesil na klin. Menda so ga domačini kar nekaj časa pustili viseti. Kakorkoli že, zato je moral Tone za štirinajst dni v zapor. Po tej izkušnji pa se je tudi komarček umiril.

Tone Župančič je kljub svoji robustnosti človek, ki ustvarja z dušo. Živi ob Krki, kjer si je skozi goščavo utrl pešpot, da se lahko sprehaja. Ob Krki si je naredil pravo gugalnico, da lahko zaniha nad reko in gleda ribe, ter seveda mízo z klopco, da si odpočije. Nič mu ni težko narediti – a najpomembneje je, da v svojem delu neznansko uživa.

Borut Peterlin

»Koga bi se bal? Medveda? Pa saj naju je en presenetil, ko sva s kolegom spala v gozdu, pa sem vzel svojo sekiro in se pognal za njim. Podil sem ga kakšnih sto metrov.«

Mirsad Begić: *Ohraniti sanje*

Galerija Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki

Razstava Begićevih del, ki so v teh dneh na ogled v kostanjeviški galeriji, pomeni nadaljevanje sodelovanja med omenjeno galerijo in kustosom Obalnih galerij Andrejem Medvedom. Tudi avtor prejšnje razstave, Ivo Prančič, sodi v Medvedov krog, kar pa ni naključje, saj estetska izhodišča, ki jih zagovarja Medved, dobesedno kličejo po razstavišču, kakršno je kostanjeviško. Povezava med programom, ki ga določa vodstvo Galerije Božidar Jakac ter Andrejem Medvedom je torej logična, saj je slednji eden vodilnih teoretikov sodobne umetnosti pri nas, zagovarja pa umetnost, zavezano notranjemu, duhovnemu izkustvu, ki poskuša manipulirati z gledalčevimi psihičnimi, emocionalnimi stanji. Za njegovo tezo o umetnosti 80. in 90. let velja paradigma sublimnega in romanticističnega.

V tem kontekstu lahko "beremo" tudi Begićevo kiparsko postavitev *Ohraniti sanje*. Kot v spremnem zapisu poudarja Medved, jo bistveno določa razstavišče. Desakralizirana cerkev kostanjeviškega samostana, preurejena v galerijski prostor, je idealno prizorišče za postavitev del, ki izhajajo iz visokega modernizma, saj ta svoja dela "nadgrajuje s sublimnim razpoloženjem, z najvišjim, z duhovnim stanjem, ki ustreza 'notranjim' religioznim in sakralnim stavbam". Sublimno razpoloženje po Medvedu torej predstavlja tisto, kar je najvišjega v duhovni sferi, iz česar sledi, da tovrstna umetnost, če že ne ukinja, pa vsaj presega religijo v tradicionalnem smislu. Umetnost te vrste lahko torej predstavlja nekakšen substitut obstoječi religiji, desakraliziran prostor samostanske cerkve pa ob delih, ki izvirajo iz omenjenih premis, zopet postane "sakralen." Kot je znano, so platna vodilnih predstavnikov lirične veje abstraktnega ekspresionizma, kot so Clyfford Still, Barnett Newman in predvsem Mark Rothko, na gledalca dejansko lahko vplivala na tak način. Značilna minimalistična likovna govorica je z raziskovanjem razmerij med osnovnimi likovnimi elementi, geometrijskimi liki in barvami dosegala nekakšno magično dimenzijo, ki jo zaznava kvečjemu podzavest, v tej pa abstraktna kompozicija postane živa navzočnost. Je pa sakralno, sveto in sublimno v modernizmu tudi *etična* zahteva in najbrž Begićevo kiparstvo obenem sodi še v ta okvir, saj njegova ambientalna postavitev ni docela abstraktna in formalistična, temveč v sebi nosi tudi precej referenc na predmetni, organski, naravni svet. Tako je vsaj do določene mere tudi simbolna. Predstavljamo si lahko gomile stiliziranega skeleta, ki postopno spreminja obliko in prehaja v nekakšno orodje ali orožje, kupe zemlje, zaris v prahu, množico pomanjšanih lobanj namesto mravljjišča, magmo ali pa le kose naključno razmetane lončevine ... Ves ta imaginarij lahko interpretiramo kot moralčni opomin na človeško minljivost in na zlo, ki ga je človek sposoben zagrešiti sočloveku, prav s tem spoznanjem pa avtor verjetno želi gledalca napotiti k etičnim načelom dobrega.

Kot že nekaj preteklih razstav v Kostanjevici je tudi Begićeva zaokrožena in harmonično vkomponirana v prostor. Veljalo pa bi v tem "sakralnem" razstavišču kdaj poskusiti tudi s sodobno avantgardno umetnostjo, ki reflektira naš čas na drugačen, radikalnejši način. Disharmonija med galerijskimi kosi in razstavnim prostorom ni vedno nekaj negativnega, saj lahko pripelje do novih estetskih rešitev in učinkov, šokiranje pa je tudi že od nekaj eno glavnih gibal razvoja umetnosti.

Iztok Hotko

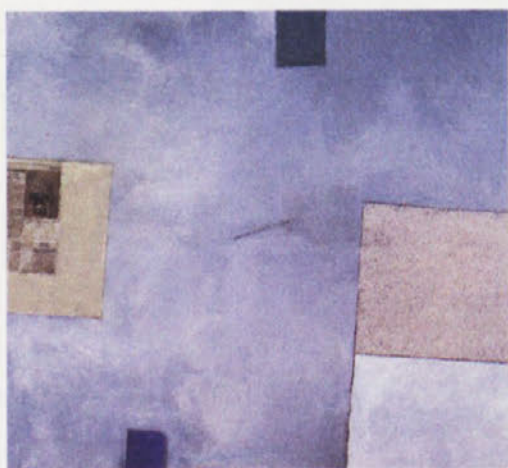
1

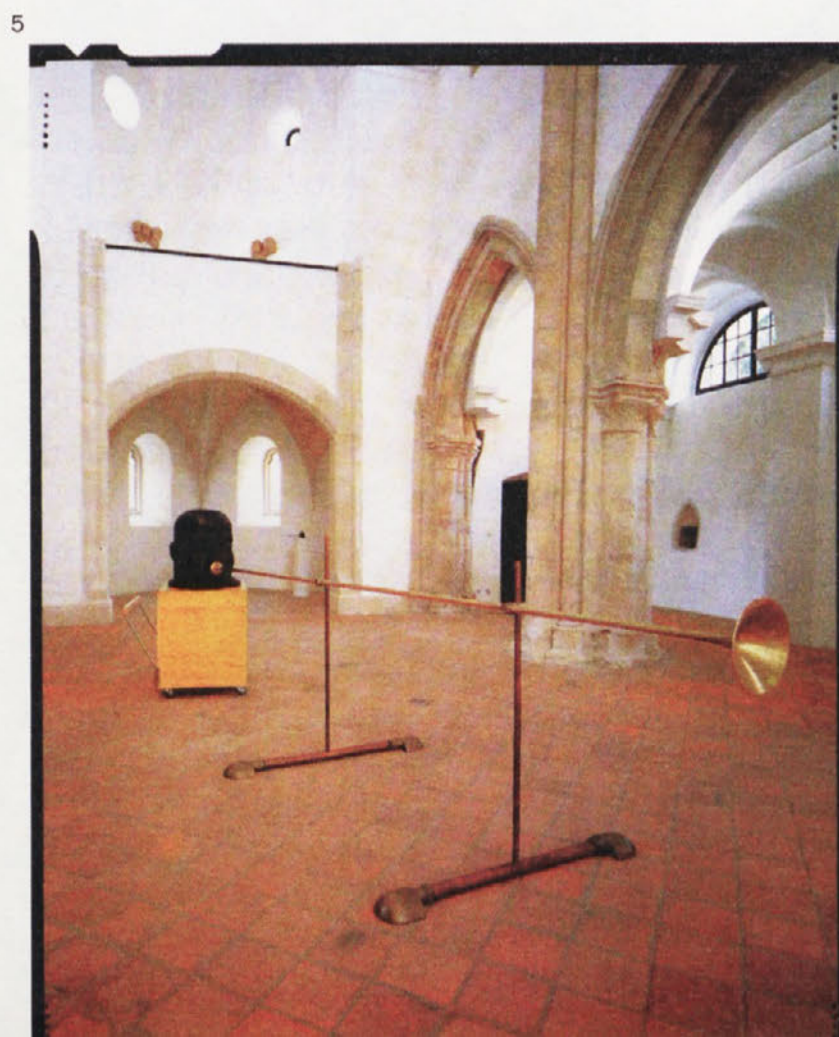
2

3

4

5

1. Mirsad Begić, *Ohraniti sanje*; 1999
2. Mirsad Begić, *Ohraniti sanje*; 1999
3. Ivo Prančič, *Brez naslova*; 1999
4. Bogdan Borčić, *Atelje mojega učitelja*; 1999
5. Lujo Vodopivec, *F. B. Trobilec*; 1997

O prazni arhitekturni lupini kostanjeviške cerkve

Cerkvena notranjost, kot se nam ponuja danes, je bila dokončno rekonstruirana leta 1970. Iz nje lahko razberemo dve vrsti hotenj: prvo simbolizira edini obstoječi ohranjeni delec nekdanje cerkve, severna stranska ladja (avtentičnost zgodovinskega dejstva na svojem mestu), drugo pa rekonstruirana celota, namenjena didaktični predstavitvi posameznih faz in značilnosti spreminjanja objekta v času od 13. stoletja, ko smo pričali prvim zasnovam, do razpustitve samostana leta 1786.

Ko je arhitektura v 18. stoletju odvezana svoje prvotne sakralne namembnosti, služi različnim vsebinam in potrebam (skladišče, odlagališče ...). Šele v 20. stoletju se skozi pionirska dela zgodovinarjev, umetnostnih zgodovinarjev, arhitektov, konzervatorjev, restavradorjev in drugih odgovornih posameznikov izlušči današnja podoba arhitekturnega prostora. Le-ta enostavno »stoji na mestu neke preteklosti« in dejstvo je, da je današnja predstavitel nekdanje kostanjeviške samostanske cerkve že plod sodobnih hotenj. V skladu z njeno trenutno funkcijo jo z lahkoto beremo kot utelešen način delovanja zgodovinske mehanizme, tistih, ki botrujejo našim vsakodnevnim nanašanjem na preteklost.

Razstavni projekti v sakralnem prostoru Vodopivčeva razstava – slučajno, a kljub temu izredno harmonično soočenje arhitekture in skulptur – je bila zame prelomna v smislu zastavitve vprašanja prostora. Sledeč njegovi naslednji igri *Parcurs* (Pregledna razstava) v Moderni galeriji vidimo, da nadaljuje že pred leti začeto prevrednotenje lastne kiparske produkcije – »sam piše lastno zgodovino svojega kiparstva«, hkrati pa je postavitev izkoristil, da je v osrednji dvorani izrazil vizijo svojih prihodnjih delovanj. Tako Vodopivčevo razumevanje pojma prostora skozi vzpostavitev razmerij med časi se razlikuje od Borčičeve slikarske koncepcije prostora v cerkvi, razvidne iz razstave slik *Iz ateljeja*. Dvodimenzionalna površina slike je likovno izhodišče za vsebinsko predstavitev meja ateljeja kot omejitve miselnega obzorja slikarja. Dojemanje likovnega prostora je namreč določeno z zgodovinsko oblikovanjem koncepta slike in specifičnim razumevanjem slikarjevega poslanstva. In če so v Borčičevih slikah še ravne linije – stene ateljeja – in je »gladka« prazna površina platna-lista sploh osnovna predpostavka in edina možnost ustvarjanja, tega Prancič ne pozna več. Odgovor kanonu »Borčičevske slike«, predvsem pa drugačno dojemanje površine, je Pranciču omogočilo, da je materializiral skoraj vse v cerkveni notranjosti izražene vidike le-te. Ne morem mimo podobe slikarja kot komentatorja, ki je na nek način značilnosti svojega dojemanja površine našel »zbrane«, predstavljene na enem mestu tako, da je bil učinek njegovih dopolnil in podvojitve na trenutke dekorativen. Vsekakor pa gre le izredno občutljivi ter prefinjeni umetnikovi komunikaciji s posameznimi elementi prostora zasluga za užitek, ki smo si ga sprehajajo po cerkvi lahko v letošnjem poletju privoščili obiskovalci. Čeprav je bila Prancičeva razstava »brez naslova«, bi jo sama z mirnim srcem podnaslovlila *Površina* – brez strahu, da je razstavi umanjkal kateri koli »v« besedi skriti ali »nad njo« lebdeči pomen.

Eno od razumevanj Begičeve postavitev v cerkvi se razodene, če enostavno sledimo njegovemu poglobljenemu potovanju skozi prostor. Prvi »del« je postavljen ob nagrobni plošči »vojskovodje« in določa vsebino celotne postavitev v smislu odnosa med življenjem in smrtjo. Posode človekovega življenja so še prazne, čeprav določene z grehom v tem konkretnem primeru vojne, v simbolnem pa s tistim prvotnim, ki zaznamuje krščansko civilizacijo nasploh. Če svoj sprehod nadaljujemo v desno in sledimo poti, ki jo je najbrž preplula Begičeva ladja iz terakote, se znajdemo na grobišču. Več svobode nam omogoči usmeritev v levo, in če se mimo postavitev v osrednjem delu ladje napotimo najprej do zahodnega kora, bomo krožeč v vmesnem prostoru med drobčenimi figurami-žrtvami, pritisnjenimi ob steno, in središčem-vreliščem, ki se proti vrhu kopice koncentriira v čisto zlo, morda začutili življenje kot stvar razmerij. Sam prostor možnega preživetja je nekje med preblizu, ki se postopno osredinja v napad, in predaleč, od vrelišča, ki določa pozicijo žrtve. Na nek način tudi ladijski prostor variira podobno idejo; v glavni ladji na kupu skoncentrirana količina kosti je uravnotežena s krhkimi, v obrobnihih nišah hranjenimi SANJAMI.

Simona Zorko

Bili smo zraven

Zgodovina novomeškega rock'n'rolla

(1)

V Novem mestu je bilo že v času hipijev v šestdesetih opaziti precej močno gibanje določenih posameznikov, ki so v mesto prinesli nove norme in ideje. Kratke lase so zamenjali dolgi, jeans je stopil na zmagovalne stopničke, nekateri pa so vnesli še glasbo iz tujine, saj je bilo pri nas moč kupiti le malo plošč najbolj znanih zahodnih skupin. Pri frančiškanski cerkvi je začel v začetku sedemdesetih delovati klub, kjer se je vrtela rock glasba; tam so vrteli Long, Drago Vovk, Košiček in še nekateri. V tem času so se že pojavile prve skupine, ki so igrale rock, in sicer Črna vrtnica, Sonce, Krik.

Leta 1975 pride do ustanovitve skupine *Rudolfovo*, v tem času pa Andrej Blažon in Tom Bartelj pričneta učiti kitaro Tomaža Marasa in Tomaža Zorka, ki sta poleti 1976 ustanovila skupino *Zarja*, v kateri sta delovala še Robert Rodič – bas in Gajo Makovec – bobni. Sočasno se je na OŠ Katje Rupene pričel z glasbo ukvarjati tudi Rajko de Reggije – kitaro in Miroslav Kotnik – bobni, tako da je bila to le nekakšna najstniška konkurenca, ki je pripomogla k temu, da so fantje neumorno vadili in se učili vsega, kar se je dalo kupiti in dobiti od starejših kolegov. V tistem času je bilo zelo malo lokalov, glasbenih trgovin, vendar so vsi poslušali kvalitetno glasbo, tako jazz, jazz rock, rock in funky. Naj naštejemo le nekaj skupin: Chick Corea, Mahavishnu Orchestra, Santana, Isley Brothers, Commodores, Free, Bad Company, Deep Purple, Doobie Brothers, Steely Dan, Allman Brothers, Cream, Faces, Birds, Eagles, Beatles, Jimmy Hendrix ...

V tem obdobju je bil v Novem mestu dejaven tudi folk klub, kamor je Drago Vovk pripeljal veliko kvalitetnih izvajalcev, kot so bili Jenny Beedring, James Jones, Wizz Jones, David Bromberg in tudi Drago Mlinarec in Ibrica Jusić iz Jugoslavije.

Ker je bilo takrat veliko tovrstnih prireditev, je bil okus poslušalcev precej dober in so začeli tudi kritično ocenjevati razne skupine, tako da so bili izločeni razni pop bendi, pa tudi vsi, ki so igrali komercialno, tu niso imeli kaj početi. Vsa ta dejstva so bila v prid novonastalim skupinam, saj so želele igrati kvaliteten repertoar, za kar pa je bilo potrebno veliko vaj, odrekanja, znanja in seveda tudi denarja. Tako v začetku še ni bilo dobrih glasbil, vse to pa se je spremenilo z resnim delom skupine *Rudolfovo*, ki je leta 1976 nastopila na jasi v Dolenjskih Toplicah pred veliko ljudmi, ki so prvič slišali pravi dober rock'n'roll band na delu. Za tiste čase so igrali že zelo zahteven repertoar in naredili odličen žur; spominjam se, da so igrali Boney Maroney, I can't get enough – Bad Company in tudi skladbo Everybody is in the future shock, ki je bila delo Cveta Šalija, v bistvu pa je bila to Grem domov v Novo mesto brez začetka, ki ga je kasneje vstavil Andrej Blažon ter na vse skupaj napisal tekst Drago Vovk. Vsem, ki smo bili na tem koncertu, je bilo tedaj jasno, da se je s tem odprla nova era v zgodovini novomeške rock scene, ki je kmalu postala znana po vsej Sloveniji.

Tako je skupina *Zarja* še istega poletja '76 prvič nastopila na Kandijskem vrtu in odigrala tri skladbe. Ker člani skupine niso bili zadovoljni z nastopom, so še istega večera zamenjali bobnarja in ustanovili novo skupino *SENCE*, ki je bila sestavljena iz najmlajših glasbenikov sploh, saj so bili ob začetku delovanja skupine Maras, Rodič in Zorko stari 14 let, Kotnik pa 15 let. Pri Tomažu Marasu – Motu so si uredili prostor za vaje ter pričeli s sestavljanjem prvega repertoarja, konec leta 1976 pa so že nastopili kot »učenci« in predskupina Rudolfovega na srednješolskem novoletnem plesu v ŠD Marof in navdušili več kot tisoč poslušalcev z odlično izvedbo šestih skladb. Tako je že januarja 1977 Drago Vovk o njih prvič pisal v Anteni in čez dva meseca je o skupini *Sence* izšel celostranski članek Prvi intervju v reviji *Stop*, kjer so bili predstavljeni kot najmlajši slovenski bend. O čem več se takrat ni dalo niti sanjati. V tistem času so Rudolfovo že dokončno oblikovali skladbo *Grem domov*, s katero so dobili 1. nagrado občinstva na Slovenskem rocku v Velenju ter tako možnost snemanja male plošče pri založbi Helidon, kar je bila sploh prva mala plošča katere koli dolenjske rock skupine. In ne boste verjeli – tudi edina do leta 1995 in izida plošče *Mi smo kovači* skupine *D'Kovači*. Skladba se je uvrstila na prvo mesto lestvice *Stop* pops 20, k čemur je pripomoglo veliko število privrženecv skupine, ki so množično pošiljali kupone na sedež revije in pomagali skupini k odličnemu uspehu, kar seveda ne zmanjšuje kvalitete, ampak kaže, kako se jo je včasih cenilo.

Igrati se je začelo v novomeški gimnaziji, katere bivši dijaki so bili Rudolfovci in katere dijaki so postali trije člani *Senc* – Mot, Cot in Zore, Kotnik pa je hodil na srednjo strojno šolo. Poleg omenjenih dveh skupin so takrat v gimnaziji igrali še *Predmestje*, *Horizont* – pri katerih je pel Vlado Kreslin, in tako so se glasbeniki pač imeli prilliko družiti in se učiti novih pristopov. Ob koncu šolskega leta 1976/77 so igrali *Rudolfovo* na rokometnem igrišču na Loki, že mesec in pol kasneje pa *Sence* na košarkarskem igrišču, kjer so tudi debitirali s celotnim repertoarjem in igrali brezplačno (prost vstop) za mnoge privrženecv – 800 ljudi – na 200W FBT ozvočenje, ki jim ga je posodil g. Jože Dobovšek starejši. Odziv je bil odličen in tako je imelo Novo mesto dve dobri skupini, katerih koncertov so se udeleževali vsi ljubitelji dobre glasbe.

Leta '78 so *Sence* nastopile na prireditvi *Rock Primorska* v novogoriškem hotelskem kompleksu Argonavti, kjer je igralo veliko slovenskih skupin, med njimi tudi *Jutro* ... Igrali so jazz rock – lastne skladbe in precej opozorili nase, vendar ni bilo nobenih pravih promotorjev, ki bi za mlade skupine naredili kaj konkretnega. V tem času so že nastale skladbe, kot so *Celuloidni pajac*, *Stojim ter Orei*, kasneje pa še *Črv*. Konec leta '78 je skupina *Sence* razpadla zaradi neresnosti bobnarja Kotnika, potem je poskušala še pod imenom *Drugi krog*, a je kmalu vnovič razpadla. Poleti so ustanovili novo zasedbo *DREVORED*, ki sta se ji pridružila Dušan Prosinečki in novi bobnar Milan Merlin. Takrat so nastali prvi hiti, ko sta združila moči Dušan Prosinečki in Tomaž Zorko ter vsak prispevala veliko novih idej in lastnih skladb: *Potepuh*, *Moje stopinje*, *Morje* ...

Rudolfovo so v tistem času postali že zelo znani po Sloveniji, vendar na žalost niso posvetili dovolj časa promociji skupine navzven, delovali so pretežno v lokalnih okvirih, kar je vodilo v neizbežen razpad skupine. Ko se jim je 1979 pridružil izvrstni klavirist Čiro Lončina, je že kazalo, da bodo dosegli več in posneli LP, posneli so kopico novih skladb, med njimi tudi *Upanje*, ki je ena najlepših harmoničnih skladb sploh v slovenskem prostoru, in *Poletje*, a kljub temu niso uspeli posneti LP-ja, ki je bil v tistih časih merodajen za pohod po YU rock sceni.

Leta 1979 je odšel kitarist Andrej Blažon v vojsko, zato so Rudolno k sodelovanju povabili Tomaža Marasa – Mota in Dušana Prosinečkega, ki pa sta le nekaj mesecev vztrajala v zasedbi, ki ni več zmogla resnega dela. V tem času je Tomaž Zorko osnoval skupino *Drugi krog*, ki se ji je na klaviraturah priključil Tomaž Murn – Čerč in pokazal talent in nadarjenost. Po polletnem delu večjega napredka ni bilo, zato so Rodič, Maras in Prosinečki predlagali združitve v novo skupino, ki so se ji pridružili še Čerč, Zore in Jože Klobučar na bobnih, ter pričeli z vajami v starem mlinu pri sedanji novomeški vrtnarji. Zopet so se poimenovali *Drevored* in naštudirali odličen repertoar tujih in lastnih skladb, odigrali nekaj odličnih koncertov v Novem mestu ter postali najbolj priljubljen bend v tistem obdobju, saj so se njihove skladbe prepevale po vseh žurih. Žal jih je za eno leto ustavila vojska, še pred tem pa so odmevno nastopili v portoroškem avditoriju na Rock Primorski '80, kjer so zmagali *Lačni Franz*, nagrado občinstva so dobili *Preporod*, *Drevoredovci* pa so po pisanju Tomaža Domiclja igrali najbolj speven rock za tiste čase. Nastopili so pred približno 6000 obiskovalci, kar je bil za tiste čase enkratni rezultat.

Zanimivo je, da v tem obdobju ni delovalo več skupin in ni bilo nobene prave konkurence, zato se leto odsotnosti pri vojakihi ni nič poznalo. Junija 1981 so imeli Rudolfovo zadnji nastop v novomeški ŠD, že oktobra pa se je spet zbral *Drevored* v postavi Cot, Preso (D. Prosinečki), Čerč, Zore in Milč (M. Merlin) – Mot je bil še v vojski, a se je že miselno priključil bendu. Tako so za novoletni ples potolkli vse rekorde, saj so prodali 3200 kart v ŠD, kar je največ do sedaj v zgodovini NM-rocka.

(se nadaljuje)

Tomaž Zorko – Zore

Jehuda Amihaj URA MILOSTI

REDNA CENA: 3.500,00 SIT
ŠTUD. CENA: 2.100,00 SIT

Izrazita ekonomičnost, svetlobna leta oddaljenosti od kakršnegakoli razsipanja z besedami, nobenih pretiravanj, nobenih ognjemetov metafor, nobenih nepotrebnih okraskov v jeziku. Poezija Jehude Amihaja je takšna kot pesnikova izkušnja puščave; ko si v njej, ne vidiš ničesar, kar bi ti odvrnilo pozornost od njenih širjav. Spremljajo te izkušnje, ki si jih prinesel s sabo, a so prevedene v nekaj večjega, v nekaj, česar se lahko zdaj bolj spominjaš, kar lahko zdaj bolj občutiš. Njegova poezija ustvarja čudovito širino zavesti. Njene poteze so ostre. Ne dopušča fantaziranja. Okopana je v svetli luči Sredozemlja. Je jasna in preprosta, je globoka, mirna in modra. Je poezija s senco. Še nekaj besed v zagovor mojega početja. Amihaj ni preveden iz hebrejščine. Preveden je iz avtoriziranih angleških prevodov. A navkljub temu se mi zdi, da je tudi skozi oklep vmesnega jezika presijalo nekaj tiste svetlobe, nekaj svečane mirnosti in blage ironije, za katere čutim, da jih ima Amihajeva poezija v originalu.

Beletrina*

Š t u d e n t s k a   z a l o ž b a
B e e t h o v n o v a 9   L j u b l j a n a
t e l : 1 2 1 - 4 1 - 7 0   f a x : 2 2 2 - 6 1 8
w w w . k n j i g a r n a . u n i - l j . s i

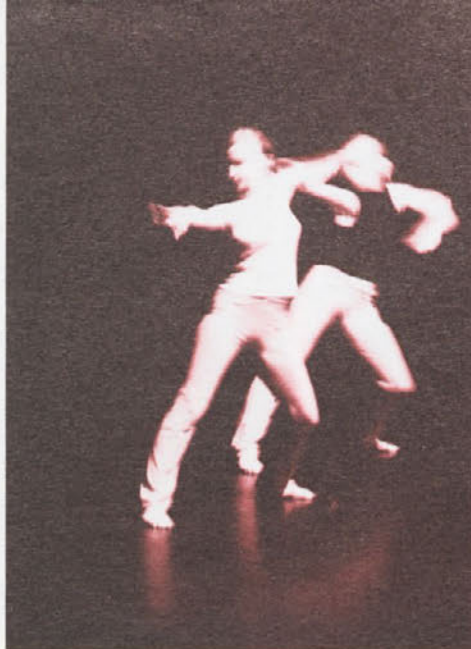
Timothy Garton Ash ČAROBNA SVETILKA

REDNA CENA: 3.499,00 SIT
ŠTUD. CENA: 2.099,00 SIT

Garton Ash je knjigo napisal v začetku leta 1990, komaj nekaj mesecev potem, ko so se ti dogodki zgodili. Do leta 1993, ko je napisal pripis, so takratne razmere v vzhodni Evropi državljanska vojna, gospodarske težave, splošna korupcija in militantni nacionalizem samo še poudarile zvestobo knjige tistemu času, saj so jasno izrisale razliko med evforijo žametne revolucije in kruto ceno tranzicije. Kakšno sporočilo so predstavljali dogodki leta 1989 za svet v letu 1993 in kaj nam sporočajo danes?

Upam si trditi, da je Čarobna svetilka dejansko postala zgodovinski dokument, toda ne v slabšalnem smislu. Prav nasprotno. Pozornost, ki jo Garton Ash v svojem pisanju posveti pozornostim, ki tako močno poživijo njegovo poročilo, nikakor ne ovira njegove sposobnosti identificiranja vprašanj, ki so se tedaj pojavila, pa se je njihov dolgoročni pomen z napredovanjem prehoda le večal: težave pri prehodu iz učinkovitega opozicijskega delovanja v vsakdanjost politične prakse, nevarnost uporabe avtoritarnih metod za podpiranje demokratičnih ciljev in prepoznavanje občutljive meje med patriotizmom in nacionalizmom, če omenim samo nekatera. Daleč od tega, da bi grešila s kratkovidnostjo, je Čarobna svetilka zgodovinski dokument, saj je Gartonu Ashu uspelo dojeti in izraziti bistvo dogodkov leta 1989. Je sporočilo, ki ostaja veljavno tako za ljudi v pokomunističnih državah kakor tudi drugod po svetu.

Glasbena jesen v Novem mestu:

komorni godalci slovenske filharmonije

Vida Zorko

Letošnji glasbeni abonma je v veliki dvorani KC Janeza Trdine otvoril komorni godalni orkester slovenske filharmonije. Izvajali so program priznanih tujih in domačih skladateljev klasicističnega, romantičnega in novejšega obdobja. Program je bil krajši kot na prejšnjih abonmajskih koncertih, a zato še bolj primeren za mlajše obiskovalce in bodoče ljubitelje tovrstne glasbe.

V prvem delu smo slišali Mozartov divertimento v B-duru (KV 137), izveden v lahkotnem klasičnem stilu, ki nas je že takoj na začetku zazibal v nekakšno pasivno lagodje. Muziciranje pa naj bi vendarle vzbujalo tudi neke vrste vznemirjenja ali trepet duše, ki ga mora reproducirati glasbenik, ko se poistoveti z glasbeno stvaritvijo in se mu v celoti predaja in razdaja. V večjem delu koncerta tega ni bilo mogoče začutiti, četudi gre za priznan ansambel z veliko umetniško potenco in Prešernovo nagrado. Možni »krivec« je morda tudi občinstvo, ki ni dajalo prave energije glasbeniku, stopajočemu na oder v napol prazni dvorani, kar je že skoraj pravilo v Novem mestu. (Kulturna prevzgoja je vsekakor pomembna: čeprav je izbira glasbe povsem svobodna odločitev posameznika, je tu potrebno določeno znanje in glasbena izobrazba, ki je seveda ostala popularna glasba na zahteva – vsaj v tolikšni meri ne.)

O pomankanju glasbenega adrenalina pa ne moremo govoriti ob nastopu solista kontrabasista Zorana Markoviča, ki nas je vznemiril z virtuosnostjo in glasbenim žarom v Krekovem »Contrabasso concertante«. Dela za kontrabas so redkost na koncertnih programih, saj so za tovrstno skladanje zainteresirani bolj tisti skladatelji, ki so sami kontrabasisti ali drugače nekoliko bolj povezani s tem instrumentom. Uroš Krek ga je komponiral prav na pobudo vodje ansambla z vednostjo, da imajo polnokrvnega muzika-kontrabasista, ki bo zadostil skladateljevi ustvarjalni ideji. Delo je sodobno, z neoklasicističnim pridihom in ekspresivno melodijo, v stilu novejših eksperimentalno osvobojene glasbe, vendar še v okviru tonalne strukture. Prvi del koncerta je zaključila romantična dvostavčna simfonija F. Mendelssohna št. 10 v h-molu, ki je v *adagiu* izražala melodično spontanost ali celo sentimentalno izumetničenost, kot bi ironično rekel R. Wagner, v *allegro* pa klasično formo z lahkimi liričnim sporočilom in energično *stretto* na koncu. Ob Mendelssohnu naj omenim njegovo veliko zaslugo v zgodovini glasbe, za katero smo mu hvaležni številni glasbeniki: po skoraj dvestoletnem molku je namreč znova obudil "spečo trnuljčico", glasbo Johanna S. Bacha, ko je leta 1829 izvedel njegov pasijon po Mateju in navdušil poslušalce.

V nadaljevanju koncerta smo poslušali še kratek ekspresionistični *allegretto* slovenskega skladatelja Marija Kogojca z značilnim motivičnim variiranjem v svobodni tonalni harmoniji, ki je bila še dokaj disciplinirana in novoromantično zasnovana. Večina poslušalcev pa je z največjim zanimanjem prisluhnila Griegovemu *airu* iz suite op. 40 (»Iz Holbergovih časov«), ki je (vsaj zame) čudež melodičnosti. Glasbena govorica, ki kaže vplive norveške ljudske glasbe, nas popelje v skrivnostni svet škratov, vil in oddaljenih krajev, kar učinkuje nekoliko eksotično in seveda zelo privlačno. Griegova glasba nas pušča same v lastnem svetu, ki ga beseda ne more več izraziti. To pa je tudi namen glasbene muze, kajne?

Isadora je mrtva že dobrih 72 let, vendar njene ideje oplajajo domala celotno plesno produkcijo iztekajočega se stoletja. Njena zapuščina je moralni imperativ umetniku: »Počni tisto, v kar verjameš, in se požvižgaj na posledice.« Čeprav si dandanašnji le še starosta plesnega postmodernizma Merce Cunningham dovoli prepustiti naključju dogajanje na odru (vključno z glasbo 'tera' zadnje čase svojo novo igralko – računalniško animacijo), v svetovnem merilu še vedno ni enotnega konsenza o tem, kako imenovati ples 90-ih. »Postmoderen«, ki je vseobsegajoč avantgardni ples z zametki v 60-ih, več ne ustreza, če je sploh kdaj. Glede na to, da gibalni vzorci v prostoru ustvarjajo abstraktno geometrijo emocij, jih berem (in mi ni povsem jasno) kot »emocionalni formalizem«, ki naj bi se dotaknil gledalca prek samcatega giba(nja), čeprav ne gre vedno za komuniciranje specifičnih čustev. Pri tem tudi tako imenovani »fizični teater« – razen svoje tematike (npr. strah, krivda, želje in strasti) – bistveno ne odstopa, saj naj bi iniciiral razpoznavne odzive.

Pod dežnikom SREDI PROSTORA '99 je bil pred kratkim na voljo novomeškemu občinstvu dasiravno bežen, vendarle pester pregled plesnega dogajanja ne samo 90-ih, marveč bi si upala trditi, da kar celega stoletja: in sicer od klasičnega baleta do broadwayskega show-dancea in stapa, od modernega baleta do 'lepljenk' etna in sodobnega plesa. V slednjih vidim izčrpan vir in bogastvo, ki ima potencial, dati specifičnost slovenskemu plesu. V 'globalni vasi' namreč prihaja do izčrpanja in 'prežvekovanja' postmodernističnih trendov in motivov, ki postajajo vedno bolj zasičeni in težki kot vonj starega paruma.

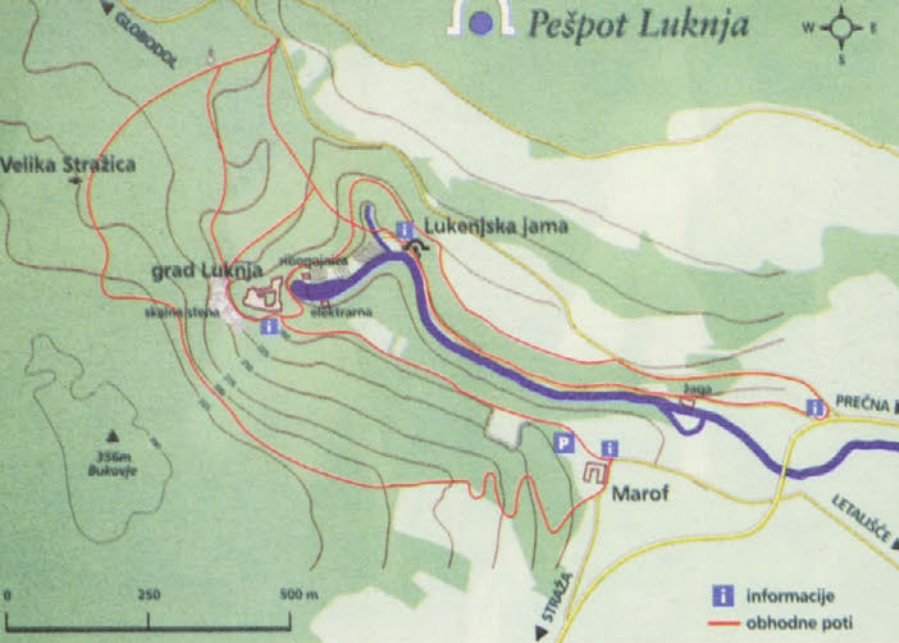
Neko splošno spoznanje ob ogledu predstav bi bilo, da slovenski koreografi več ne izhajajo iz giba, marveč jim je glavni vir in inspiracija glasba. V večini primerov je šlo za bolj ali manj posrečeno vizualizacijo glasbe, saj sem le malokrat opazila, da bi se plesalci poigravali (torej tudi zoperstavljali) z ritmom in melodično linijo glasbe. (Možne so namreč raznotere kombinacije in variante: z, proti, mimo ritma in glasbe, pa tudi preprosto nevtralnno – pri miru.) Ne bi rada izpadla kot kak »potrošniški semafor«, zato ne bom pisala o kvaliteti. Šaj pravzaprav tudi ni bilo toliko odstopanj v kvaliteti (vse skupine so trdo garale), marveč bolj glede na stopnjo informiranosti koreografov o dogajanju na svetovnih plesnih odrih ter potencialnem plagiarizmu. Uspešnost samih realizacij gibalnih idej je bila močno odvisna od plesne preteklosti ter vadbe in pa telesnih dispozicij nastopajočih.

Žal pa je ta »mini festival plesa« izpadel kot nekakšna zasebna prireditev »plesalci – plesalcem«, saj poleg le-teh ter organizatorjev in »gledalcev po službeni dolžnosti« občinstva sploh ni bilo. Jasno kot na dlani je, da kot povsod, tudi v kulturi vladajo tržne zakonitosti: če trga ni, ga je potrebno ustvariti. Novomeški publikli je bil na voljo ogled izbranih in zatorej relativno kvalitetnih (in celo nekaj nagrajenih) plesnih produkcij. Zaradi hvaležnosti tistim someščanom, ki so organizirali to plesno poslastico, bi morala biti bolj strpna do njih in jim oprostiti promocijski spodrsrlaj. Pa ne morem. Nihče namreč ne more reči, da v Novem mestu kulturno tržišče in interes za (plesno) umetnost ne obstajata. Ali pač?!

Natalija Mikec

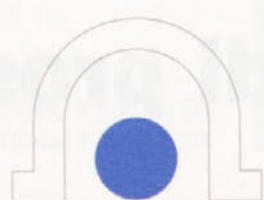
fotografije Tomaž Grdin

pozabljena narava pri Sky divers pubu ...

Luknja, slikoviti biser na pragu Novega mesta

fotografije Marko Pršina

V zatrepni izvorni dolini reke Temenice pri Prečni lahko spoznamo niz zanimivih kraških pojavov: tu so Lukenjska jama, manjše naravno okno, udornica, izvir estavela ter brezno Velika Stražica v zaledju izvira. Pobočje med hladno udornico in termofilnimi skalnimi stenami pokriva pestro rastlinstvo, kraške jame in podzemsko reko pa naseljuje več redkih in ogroženih živalskih vrst. Naravne danosti dopolnjuje kulturna dediščina: arheološko najdišče v Lukenjski jami, razvaline gradu Luknja pod ostenjem udornice, stara hidroelektrarna ter grajski marof in žaga venecijanka ob vstopu v dolino.

Zaradi navedenih naravoslovnih in kulturnih izjemnosti je Občina Novo mesto Luknjo leta 1992 zavarovala kot naravni spomenik (Ur. list RS, št. 38/92). S to odločitvijo je začrtala razvojne poglede doline, ki naj bi temeljili na ohranjanju avtentičnega stanja ter takšni gospodarski rabi, ki bi ohranjala značilnosti doline.

Pešpot Luknja

Pestrost naravnih vrednot in sledi človekove poselitve od kamene dobe do današnjih dni predstavljajo vabljive cilje obiskovalcem. Prav zato je bila urejena pešpot Luknja, ki je označena s posebno markacijo, opremljena s smerokazi, ob posameznih naravnih znamenitostih so pojasnjevalne table, na voljo pa je tudi zloženka. Pot sta uredila novomeška enota Zavoda za gozdove Slovenije in Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto.

Pot v izvorno dolino reke Temenice, kjer se razgalja občutljiva narava na vsakem koraku, je danes vsakomur odprta. Z njeno pomočjo lahko obiskovalec užije vso paleto pestrih vsebin na način, ki do prostora ni destruktiven in je spoštljiv do naravnih vrednot. Seveda ni vedno tako, saj srečujemo na tovrstnih poteh vse več sodobnih zavojevalcev narave, ki morajo biti prisotni povsod, ki prodirajo z avtomobili do skrajnih meja prevoznih kolovozov in dalje z gorskimi kolesi, do izpostavljenih robov previsnih skalnih sten, kjer se pričenjajo razsežnosti prostega letenja. Sodobna tehnologija in materiali lahko izpolnijo človeku praktično vse želje, posledice tovrstnih osvajanj pa puščajo v naravi vrsto neželenih posledic, podobne pa so tudi sledi množičnih obiskov.

Na srečo se vse bolj zavedamo pomena narave, še posebej tistih delov, ki so ohranili visoko stopnjo naravne ohranjenosti. Zato danes ljudem ni več tako težko dopovedati, da so ob obiskih tako posvečenih koticov le gostje, njihove meje svobode v odnosu do sobivajoče narave pa jasno omejene.

Na sprehod

Pot ponuja toliko ciljev, kot si jih lahko izbereš. Sam se najraje podam iz doline, od Lukenjske jame, mimo izvira Temenice, ruševin gradu in dalje prek stene do razglednih polic na kratke sprehode. Pot bo zanimiva za vsakogar, doživetja pa intenzivnejša, če pred odhodom osvežiš svoj domoznanski koticček z vsebinami v nadaljevanju.

Reka Temenica je najbolj znana dolenska ponikalnica. Na koncu Mirnopoške doline drugič ponikne. Po 2 km dolgem podzemskem toku ponovno izvira v Luknji ter se kmalu izliva v Krko. Pod zajezenim izvirov je še nekaj manjših izvirov, v zatrepu pred Lukenjsko jamo pa izvir estavela. Poleg Temenice prihajajo tu domnevno na dan tudi podzemske vode iz Dobrniškega in Globodolskega polja. Med živalmi v nedostopnih podzemskih tokovih izstopata endemni rakec *Niphargus stenopus* in bogata populacija človeške ribice.

Vodnat izvir je nekdanji grajski mlin in žaga, ki sta bila leta 1908 preurejena v elektrarno. Današnji jez in hidroelektrarna z dvojno Francisovo turbino sta bila postavljena leta 1919 – po rekonstrukciji leta 1985 elektrarna znova obratuje. Mlin in žaga ob vhodu v dolino sta bila postavljena leta 1908, obratovala pa sta vse do leta 1970. Žaga je ena redkih še ohranjenih horizontalnega teka v Sloveniji s pogonom na vodno turbino.

Lukenjska jama je občasna izvorna vodoravna jama, ki se je izoblikovala med plastmi svetlosivih jurskih apnencev. Za vodom je prostorna dvorana, ki se po krajšem erozijskem rovu zaključuje s kapniško dvorano in sifonskim jezerom, iz katerega po večjem dežju bruha podzemsko voda in zalije jamo. Pred jamo je stalen izvir, njegovo vodno zaledje pa zaenkrat še ni znano. Severno od vhoda v jamo je pod spodmolom še en jamski vhod, znan kot arheološko najdišče. Jama je življenjski prostor podzemskih živali in zatočišče netopirjev. Obisk jame je možen le ob spremstvu jamarjev.

Velika Stražica se odpira v zakraselem pobočju nad Luknjo. Brezno odlikuje velika podzemsko dvorana s premerom 60 metrov, ki se odpira s stropnim breznom. Njegova najnižja točka je pod obsežnim podorom na globini 64 metrov. Obisk brezna je mogoč le ob pomoči jamarjev.

Arheološko najdišče se razkriva pod spodmolom severnega jamskega vhoda Lukenjske jame, kjer so bili v sedimentnih usedlinah odkriti ostanki poselitve iz starejše kamene dobe. Izkopan je bil pester inventar kamenih orodij iz kremenca: praskala, kline, svedri (epigravitijska kultura), ki sodijo v čas med dvema poledenitvama. Njihova starost je bila z radiometrično analizo C14 ocenjena na približno 12.500 let. Najdeni so bili tudi kostni ostanki alpskega svizca, severnega jelena, losa, bobra, orjaškega jelena, divjega goveda in planinskega orla. V zgornjih plasteh so bili odkriti ostanki mlajših kultur vse od eneolitika (bakrena doba), bronaste in železne dobe do rimskega časa. Paleolitsko postajo je v letih 1975-82 raziskoval dr. Franc Osolc.

Grad Luknja, v pisnih virih prvič izpričan leta 1358, je veljal za enega najbolj utrjenih dolenskih gradov. Njegovi prvi lastniki so bili gospodje Lukenjski, med njimi tudi znani Erazem Predjamski. Leta 1550 so tedanji lastniki Galli pl. Gallensteini grajsko poznogotsko stolpasto jedro obdali z obzidjem, dvema ogelnima stolpoma in obrambnim jarkom. Zaradi davka na streho je bil grad po prvi svetovni vojni razkrit in prepuščen propadu. V pečini nad gradom so vidni ostanki srednjeveškega zatočišča in vojaške opazovalnice.

Bogastvo gozda. Večji del pešpoti vodi po gozdu. Zaradi različnih rastišnih pogojev, od globokih plodnih tal ob reki do sušnih skalnih sten udornice, je v izvorni dolini Temenice več gozdnih združb, v katerih je bilo zabeleženih preko 110 različnih rastlinskih vrst, od tega kar 20 drevesnih. Takšna vrstna pestrost kaže visoko stopnjo naravne ohranjenosti, zato so tukajšnji sprehodi zanimivi in poučni. Pot po obrobju izvorne doline Luknje je speljana po prevladujočem hrastovo-bukovem gozdu (*Quercus-Fagetum*).

Na koncu poti

Čeprav je Luknja zavarovana kot naravni spomenik in naj bi bila tudi njena dolgoročna usoda znana in jasno določena, ostaja danes nekje na obrobju dogajanj in interesov. Z izjemo ribičev, ki so si drzno prisvojili izvorni del doline z ribogojnico in lastnikov gozdov, ki občasno posežejo v gozd, je dolina prepuščena toku naravnih procesov. Mogoče je tako še najbolje. Gozd neustavljivo osvaja prostor, s katerega ga je v preteklosti pregnala človek, reka gloda glinene brežine, ruševine gradu lezejo same vas; tišino v odmaknjeni dolini zapolnjuje neustavljivo šumenje Temenice, mir pa občasno zmotijo redki obiskovalci ...

Andrej Hudoklin

Letališče Prečna lahko bi bilo »ta pravo«

2.000 metrov dolga in 50 metrov široka travnata vzletno pristajalna steza, 200 metrov dolgi predpolji, asfaltirani dovozni stezi ter asfaltna in travnata parkirna ploščad pred hangerjem, pa še delavnica in gostišče – takšna je podoba novomeškega letališča Prečna. Ustanovljeno pred petdesetimi leti je danes namenjeno predvsem športnemu in komercialnemu letenju, s čimer se tam ukvarja Aeroklub Novo mesto, ki premore šest motornih in osem jadralnih letal. Letalska šola, športno letenje, letalsko modelarstvo, športno padalstvo, panoramsko letenje in prevozi po naročilu je kar nekaj dejavnosti, je pa tudi vse, kar se dogaja na edinem dolenskem letališču.

Tistim, ki radi gledajo dlje in vidijo več (pa ne nujno s ptičje perspektive) in si predstavljajo Dolenjsko med razvitimi evropskimi regijami, se je verjetno že utrnila misel, da bi za to potrebovali tudi sodobno letališče, vsaj tako za mednarodni promet. Saj ne, da bi Slovenija potrebovala še en Brnik, toda zakaj ne bi imeli v Novem mestu vsaj takega letališča, kot je na primer mariborsko ali portoroško?

Letala iz tujine, ki bi sedaj želela pristati na novomeškem letališču, morajo najprej pristati na enem od letališč z mejnim prehodom, torej na Brniku, v Mariboru ali v Portorožu, šele nato se lahko odpravijo proti Novemu mestu, ob povratku v tujino pa se zgodba spet ponovi. Podjetje Revoz je tako na primer za dostavo materiala tako z letali kot helikopterji že uporabljalo letališče v Prečni, vendar so morali blago prej cariniti na brniškem letališču. Novomeško letališče bi seveda velike koristi lahko prineslo tudi turizmu; tako bogatejšo ponudbo kot bogatejše goste.

Kot pravijo v Aeroklubu, ima prečensko letališče dane vse naravne možnosti, da bi bilo primerno za promet letal kategorije splošnega in poslovnega letalstva in STOL letala do devet ton osnega pritiska. Za to pa mora biti poleg naravnih pogojev izpolnjena še cela vrsta drugih. Mednarodna licenca je eden tistih, kjer se že lahko zatakne. O tem, ali bi na letališču v Novem mestu lahko carinili ali ne, odloča carinska uprava. Tam pravijo, da je potniški promet relativno enostavno nadzirati, drugače pa je s carinjenjem blaga, kar se jim zdi trenutno neizvedljivo. Še pred pridobitvijo carinjenja bi bilo potrebno urediti lastništvo letališča. Gre za uveljavitev lastninske pravice na nepremičninah športnih objektov in površin športnega letališča Prečna na podlagi Zakona o športu. Potrebno bi bilo urediti tudi lastništvo in upravljanje s površinami vojaškega letališča, ki jih zdaj prav tako vzdržuje Aeroklub, ter nenazadnje pridobiti pooblastilo za upravljanje z letališčem ter letališče in dejavnosti prometa registrirati.

Člani Aerokluba in še marsikdo, ki si želi gospodarsko in turistično razvitejše in s svetom bolj povezane Dolenjske in sploh juga naše države, si prečensko letališče zamišljajo precej drugačno, kot je danes. Imelo naj bi ograjeno asfaltno vzletno pristajalno stezo, ploščad za sprejem in parkiranje letal, pisarno za policijo, carino, tehnične službe letališča, kontrolo letenja, radio navigacijska sredstva, osvetlitev steze, dovozno cesto s parkirišči ... Dolenjci bi lahko tako rekoč izpred hišnega praga poleteli v svet in svet bi priletel k nam. Ko le ne bi bilo toliko če-jev!

Jerca Božič Kranjec

fotografije Borut Peterlin

Klubo

Če do mojega tridesetega leta v Novem mestu ne bo kluba, se izselim!

Je nekega dne pritresel na dan Jure, ki je dolga leta s kolegi širil in zalival to posvečeno idejo. Po neuspehu v KC-ju se je zdel ves trud zaman, vsaka omemba o vztrajanju in nadaljevanju projekta je naletela na odpor in zaprta vrata. Takrat pa je v pravem trenutku priletela ideja: »The best solution is the second best solution«.

Jure, nikamor ne greš!

Če ste v zadnjem času hodili mimo občinske stavbe, ste zagotovo opazili, da se v kletnih prostorih nekaj dogaja. Lahko bi pomislili, da gre za kakšno novo družabno igrico novomeških občinarjev ali ob hrupu prepoznali najnovejšo glasbeno zvrst (kramp´n´rave), ne smemo pa izključiti možnosti, da gre za tajni vojaški eksperiment v zvezi z nedavnim odkritjem izvenzemeljskih bitij in izginotjem tisočih litrov pristne dolenske šmarnice. Vsa ugibanja so nepotrebna, saj vam lahko z veseljem sporočimo, da gre za težko pričakovani mladinski klub.

Gradbeniki s svojimi inštrumenti veselo igrajo, dela naj bi bila končana v začetku novembra, ostala ekipa kluba pa se ta čas posveča notranji opremlitvi in vsebini prostorov. Image kluba bi po ideji našega arhitekta simbolno povezoval mlade z novomeškimi legendami iz kulturnega in družabnega življenja. Tako bi v klubu posvetili celo frontalno steno fotografijam znanih in manj znanih novomeških legend. Svoj prostor na zidu slave bi lahko zasedli Janez Trdina, Dragotin Kette, Božidar Jakac in seveda tudi naš največji olimpijonec Leon Štukelj ter njemu podobni.

Tudi stoli in omizja v klubu bodo nosili imena posameznih novomeških legend. V okviru te ideje poteka akcija zbiranja starih stolov in miz, pri čemer lahko pomagata tudi bralci Parka in ostala mladina. Vsi, ki želite imeti svoj stol v klubu (z naslonjali ali brez, železo ali les, lahko tudi nekaj vmes), pišite na mail klub@drustvo-dns.si ali kar na DNS. Vse donatorje rabljenih stolov in ostalega pohištva bomo nagradili z majico kluba.

Ostale stene kluba vsekakor ne bodo prazne. Stalne galerijske razstave, ki jih bo pripravljala iztok, bodo poudarjale kulturno-umetniški značaj kluba, velika znamenitost in posebnost pa bo tudi klubska »škarpa«, katere oblika in namembnost pa naj ostane zaenkrat še skrivnost.

Ali imate radi kinotečne filme? Tudi za to smo poskrbeli, saj bo potekala projekcija filmov, na katere videodistributerji in kino dvorane radi pozabijo. Filmi, kot so Casablanca, Citizen Kane, Dober, slab in hudoben ipd., bodo popestrili naše popoldneve.

Vsekakor pa nam klub prinaša tudi večerne žure. Nadaljevali bomo z glasbeno tradicijo novomeške pizzerije, programski čas bo namenjen gledališču, mladim literatom in različnim družabnim prireditvam.

Nazadnje naj omenimo še delikatno temo imena kluba. Ime bo poneslo naš klub tudi izven meja Novega mesta in Slovenije, tako bo klub postal stična točka za tuje študente ter ostale akterje in artiste, katere združuje mladinska kultura. Nekaj nadebnih predlogov: Klub Legende, lokal Patriot, Rudl (Rudolfovo) ..., smo že nabrali, nestrpnost pa že čakamo (tvojih) novih idej.

Končno klub – otrok neprespanih noči – ni samemu sebi namen ali celo trnova pesem zaobljubljenih vitezov, je dota prednamcev, nova priložnost, svež veter skozi ustvarjalne duše. Ponuja se prostor, ves bos na črepinjah stupidnosti in lačen uživanja v lepem. Bo takšen, kakršnega želimo ali bolje, kakršnega zaslužimo – nikomur konkurenca razen samemu sebi. Ni od vseh, ampak ves tvoj. PRIKLJUČI SE TUDI TI!

Jure Dolinar in Marko Zajc

Poštnina plačana
pog. št. 797/99

DNS - KLUB
Prešernov trg 6
8000 Novo mesto

Stole in pohištvo, ime kluba, kandidate za novomeške legende in ideje za program kluba, zbiramo preko dopisnic in e-pošte klub@drustvo-dns.si
Prijadraj tudi na poskusne spletne strani www.drustvo-dns.si/klub .

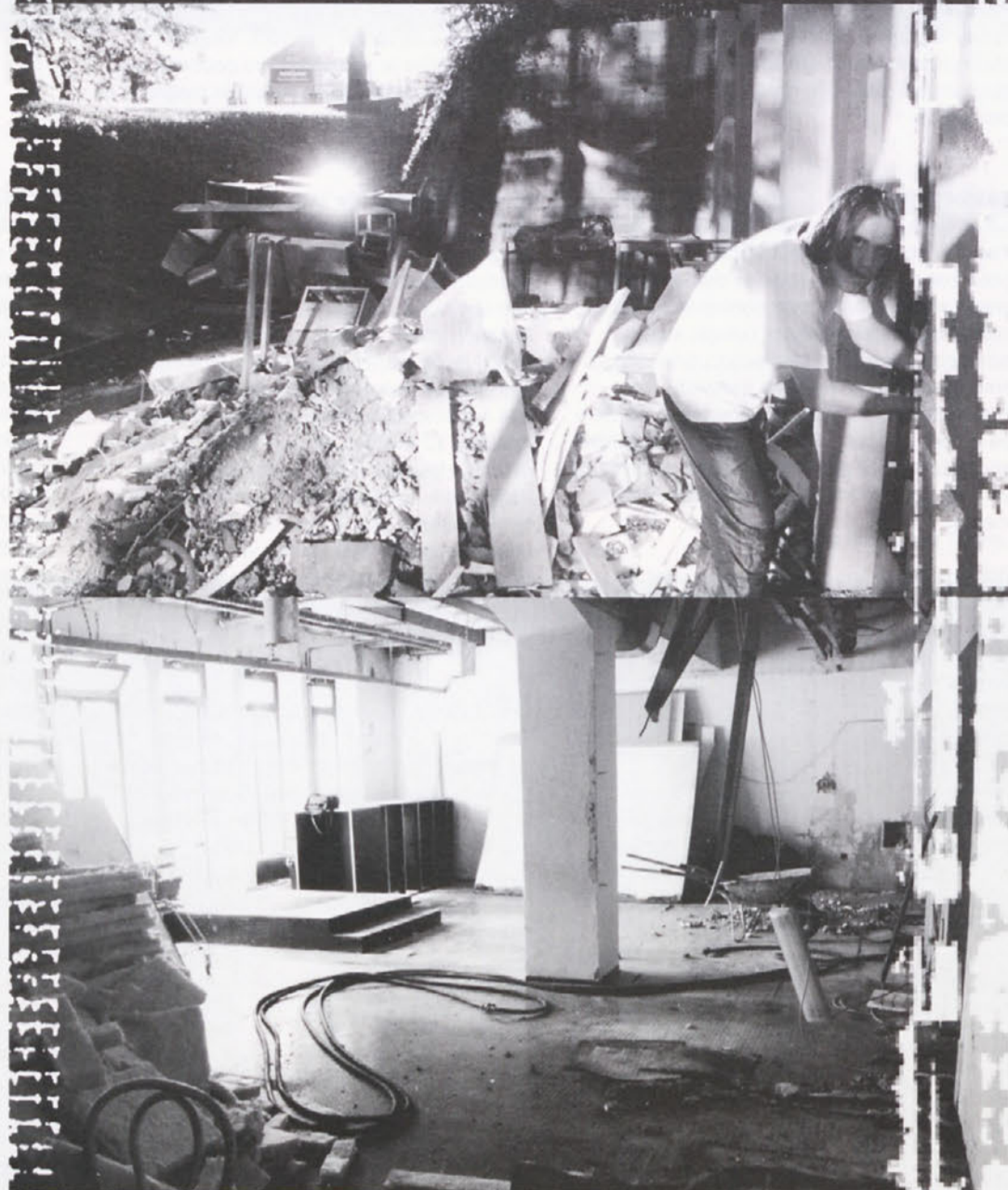
■ Predlogi za ime kluba: (dosednji predlogi so "Klub", "klub@legende.si", "Lokal Patriot", "Rudl", "Kult klub"...)

■ Kandidati za novomeške legende:

■ Doma imam star stol, ki sem ga pripravljen podariti klubu v zameno za klubske majico: **DA**   **NE**

■ Predlogi za program v decembru in januarju:

■ Moj naslov:

fotografije Marko Zajc

infoTočka

<http://www.drustvo-dns.si/>

KC Janeza Trdine

6. 11., ob 19.30: koncert **simfoničnega orkestra mariborske filharmonije**, velika dvorana KC
11. 11., ob 16.00: lutkovna predstava **Tacamuca** (za otroke od 3. leta dalje), Dom kulture
ob 19.00: koncert tria - **Irena Yebuah, Boštjan Lipovšek, Klemen Golner**, velika dvorana KC (abonma Mladi mladim)
15. 11. in 16. 11., ob 19.30: gledališka predstava, Arthur Miller: **Vsi moji sinovi**, SSG Trst, Dom kulture
17. 11., ob 19.30: koncert **Aleksander Piroženko**, velika dvorana KC
19. 11., ob 19.30: jazz koncert: LIPA ZELENELA JE, **Renato Chicco trio**, dvorana Glasbene šole Marjana Kozine
30. 11. ob 19.30: komedija **Balkanski špijon**, Špas teater Ljubljana, velika dvorana KC

Dolenjski muzej

Slikarska razstava **Janka Orača** (do aprila 2000)

Knjižnica Miran Jarca

4. 11. ob 18.00, predstavitev knjižne novitete Viktorja Blažiča **Svinčena leta**
11. 11. ob 11.00, strokovno predavanje prof. Kraševca o **Svetem pismu**
14. 11. ob 18.00, potopisno predavanje z diapozitivi o lepotah Slovenije z naslovom: **Štirje letni časi**
25. 11. ob 18.00, predstavitev knjižne novitete pisatelja Janeza Kolenca **Čudna pota**
V avli Dolenjske banke in v avli knjižnice si še vedno lahko ogledate razstavo ob 50-letnici smrti **Slavka Gruma**.

Diskoteka Afrika (Trebnje)

potopisna predavanja

06.11., Tino Mamič: **GUATEMALA**

20.11., Zvone Žigon: **INDONEZIJA: JAVA, BALI, LOMBOK**

Koncerti v Oskar pubu

6.11. ob 22.00, **Bob Rock**
13.11. ob 22.00, **Jazz večer**

Joe Cocker, predprodaja vstopnic (DNŠ) za koncert, ki bo 7. 11. ob 20.00 v Hali Tivoli.

Študentski avtobus

vozi vsako nedeljo iz Novega mesta. Odhodi (postajališče pod občino) v Ljubljano so vsak petek ob 19.15, 19.45 in 20.15, v Maribor pa ob 19.30. Iz Ljubljane se avtobus vrača ob petkih ob 13.40 (poslovna stavba Mercator), in ob 13.50 (francoska ambasada).

Aerobika

v Novem mestu vsak ponedeljek in vsako sredo ob 19.00 in 20.15 uri v KC Janez Trdina, v Trebnjem pa vsak petek ob 19.30 uri.

Rekreacija

v dvorani OŠ Velike Brusnice vsak torek od 19.00 do 20.30, v dvorani OŠ Grm vsako soboto od 17.00 do 18.30, v dvorani novomeške Gimnazije ob petkih od 19.00 do 21.00 in še ob četrkih v dvorani OŠ Šmihel od 20.00 do 21.30.

Možnost ugodnega nakupa kuponov Avtošole Riba za člane DNŠ.

Prodaja **ISIC** izkaznic (international student identity card).

Prodaja študentskih bonov za prehrano po novi, še nižji ceni (220 SIT).

potovanja

Egipt (23. 11. do 8. 12. in 7. 12. do 22. 12.), **Tajska** (8. 12. do 29. 12.), **Šrilanka** (1. 11. do 17. 12.), **Budimpešta** (silvestrovanje), **Pariz** (silvestrovanje), **Praga** (silvestrovanje), **Amsterdam** (silvestrovanje), **Krakow** (silvestrovanje), **London** (silvestrovanje), **Borderweek Val Thorens** (11. 12. do 18. 12.). Informacije na 068/374-374.

Šport - ŠD Marof

6.11., ob 20.00: rokomet, **Novo mesto : Sava Kranj**
13.11., ob 17.30: odbojka, **Krka : črnuče**
ob 20.00: košarka, **Krka : Savinjski Hopsi**
20.11., od 7.00 do 16.00: prireditev **Thai - boxing**
21.11., od 7.00 do 16.00: prireditev **Thai - boxing**
27.11., ob 18.00: odbojka, **Krka : Termo Lubnik**
ob 20.00: rokomet, **Novo mesto : Polje**

26.11. koncert, **Zmelkoov**

Knjigarna GOGA
najmlajša knjigarna v Novem mestu

ric. Razvojno izobraževalni
center Novo mesto

www.ric-nm.si

Risanje po asfaltu

V soboto, 2. oktobra, je v Novem mestu potekal festival "Vsi otroci so naši otroci", ki sta ga pripravila novomeški regionalni odbor za Unicef in Društvo za razvijanje prostočasnega dela Novo mesto. V dopoldanskem sporedu za otroke so se predstavili otroška folklorna skupina Kres, romska folklorna skupina, gostje iz Bihaća in Črnomlja... Otroke so razveselili še klovn, čarodej in predstavniki policije. Vse skupaj je zaključil večer z znanimi izvajalci, katerega izkupiček bodo namenili preventivnemu programu za otroke in mladino.

fotografije Borut Peterlin

Irena Yebuah

park

novomeški mladinski časopis
št. 2, letnik III, november 1999

ISSN 1408-7189

Vsi otroci so naši otroci

unicef

Mladi mož v modrem

Romska folklorna skupina

"Komisar Reks"

Rosana Hribar in Gregor Luštek

Oskar pub, 22. 10, **Žabjak 3-o**
z gostoma (Miro Tomšič, bobni, in
Coen Kaldeway, saksofon)

Oskar pub, 15. 10, **Jernej Zoran trio**

novomeški mladinski časopis

Glavni in odgovorni urednik: Marijan Dovič
Oblikovanje: Jurij Kocuvan
Naslovnica: Klemen Vuica

Ustanovitelj: DNS
Izdajatelj: Založba Goga
Trženje: David Bratož, Gregor Macedoni
Distribucija: Marko Kralj
Filmi in tisk: Špes grafika
Naklada: 2500 izvodov

Naslov uredništva:
Park - založba Goga
Prešernov trg 8,
8000 Novo mesto
Tel: 068 / 374-370
e-pošta: park@drustvo-dns.si

Prijavo za 1999/2000 lahko oddate tudi na elektronski naslov marko.kralj@drustvo-dns.si, enako velja za naročilo majic in reklamacije v zvezi s prejemanjem Parka.

PRIDI IN SE SPREHODI PO SVOJEM PARKU!